

ISSN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

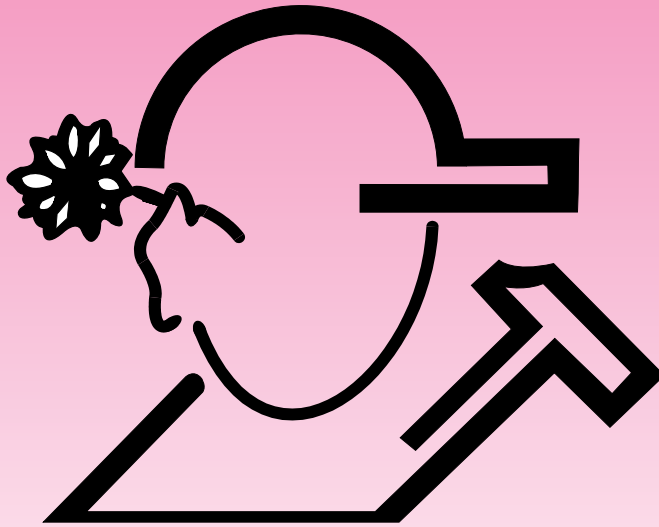
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 120

Ocak - Şubat 2012

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Hapsolmadan Hapsedilmiş Çocuklar
- Tutuklu Aile
- Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (7) / Köycü Doktor : Reşit Galip
- Armut Dibine Düşer mi? (Bir Çırak Öyküsü) Mehmet Çelik
- Çingeneler ve Sosyal Politika - 1 / Sosyo Kültürel Alt Yapı
- Türkiye’de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Bağlamında Kot Kumlama İşçilerinin Durumu
- Bradford’un Milleri : 1 / Küçük Üreticilikten Dünya Yün Başkentine
- Abdullah Baştürk’ü Anma ve İşçi Edebiyatı Ödülleri
- Koruyucu Hekimlik ve Atatürk
- Çalışan Çocuklar Tepebaşı’nda
- İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım : / Dış Cephe Isı Yalıtımının Yapılması

www.fisek.org.tr

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fişek Enstitüsü'nün 30. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 20. Yılı*

Hapsolmadan Hapsedilmiş Çocuklar

Feyza CENGİZ*

Çocuk mutlu olmalı. İlk adımlarını atarken gülen yüzle bakmalı ki, yaşama güzellikler katabilsin; öteki yaşamlara bunu yansıtabilsin. Birey, yaşamının başlangıcını kendisi belirleyemiyor. Kimi masallardaki bir evde, kimi iki gözlü gecekondu evinde, kimi tarlada, kimi de hapisanenin soğuk taş duvarları arasında dünyaya "merhaba" diyor. Konuşabilse, "Suçum ne?!" diyecek. Konuşabilse hesap soracak tüm topluma.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyonu, 30 Eylül 2011'deki toplantısında "Ana ya da babaları hapsedilmiş çocuklar" konusunu incelemeye aldı. İsviçre'nin Cenevre kentinde yapılan tartışmaya, 200'den fazla kişi katıldı. Komite başkanı Jean Zermatten tarafından başlatılan bu tartışmaya olan katılım, tarihindeki en büyüğüydü. Toplantıda ana ya da babaları hapsedilmiş çocukların haklarının korunması ve var olan haklarının daha da geliştirilmesine yönelik çalışmaların artırılması gerektiğine dikkat çekildi. Konu, yaşanan sorunlardan yola çıkılarak incelemeye alındı. Hükümetlere de, bu konuda üzerlerine düşen sorumlulukları, yükümlülükleri hatırlatıldı. Hükümetler, bu yükümlülükleri amaç edinmeleri gereği konusunda uyarıldı.

Yedinci Çerçeve Programı tarafından finanse edilen, toplumsal farklılık yaşayan bazı çocuklara yönelik, çocuk odaklı bir proje olan "BAŞ ETME projesi (COPING Project)"ni yürüten uzmanlar, yaşanmış örnek olarak, iki gence yaşadıklarını paylaşmaları konusunda çağrıda bulundu. Ana ya da babaları hapisanede yaşamış 13 yaşındaki Sien ve 17 yaşındaki Raheel yaşadıklarını röportaj olarak paylaştılar. Raheel, paylaşımının amacını kendisi gibi aynı durumu yaşayan ya da yaşayacak çocukların koşullarının değiştilmesi olduğunu söyledi. Böyle bir çalışmanın baş destekçisinin de kendisi olacağını belirtti. Sien ve Raheel yaşantılarından da edindikleri deneyimler sonucunda karşılaştıkları sorunları sorularla açıklamaya çalıştılar. Hapishane personelinin onları neden hor gördükleri; neden aile gizliliği olmadığı; benzer durumdaki çocuklar için neden destek gruplarının oluşturulmadığı; hapishane personelinin çocukların ailelerini tanımaları için neden iletişimlerini engellediği vb sorularla, içinde oldukları durumun eksik yönlerini ortaya koydular. Komisyon daha sonra iki çalışma grubuna ayrıldı. Birinci grup Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyon üyesi Prof. Yanghee Lee başkanlığında toplandı. Bu grup, ana-babası hapisanede ziyarete gelen ve hapishane ana ya da babası ile birlikte yaşayan bebek ve çocukların ailevi ilişkilerine eğildi. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyon üyesi Sanphasit Koompraphant başkanlığı ve kolaylaştırıcı olarak Quakers Birleşmiş Milletler Ofisi'nden

Oliver Robertson eşliğindeki öteki grup, bu çocukların etki alanı içinde kaldığı durumu, hapishane dışındaki yaşamını da dikkate alarak, bütün yönleriyle ele aldı.

Birinci grubun tartışma konuları şu başlıklardan oluştu:

- Bu durumdaki çocukların saptanması için gerekli veri eksikliği
- Çocuk dostu bir ortam için hapishane koşulları
- Gözaltısız mahkûmiyet olasılığı
- Hapsedilen ana ya da babası ile yaşamak için uygun yaş sınırı
- Hapsedilen ana ya da baba ile çocuğu arasındaki aile bağının korunması
- Çocukların ana-babalarının hapsedilmesi konusunda bilgi edinme hakkı
- Hapishane personelinin hapis ve yargı sistemi konusunda eğitilmesi
- Annenin sağlık korunması ve çocuğunun yararı.

Birinci grubun tartışmaya ilişkin görüşleri ve önerileri şöyleydi:

Katılımcıların çoğu, çocukların gelişimi için, ailelerinin yanından asla ayrılmaması, ancak hapishane ortamından uzak tutulması gereği konusunda, görüş birliğine vardı. Bununla birlikte, çocukların sosyal gelişimleri açısından, yaşlılarıyla birlikte paylaşılabileceği bir ortamda bulunma hakkı olduğu da vurgulandı. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden katılan yetkili, konuya kendi ülkesindeki annelerin mahkûmiyetlerini evde sürdürdüğü bir uygulamayı örnek vererek, katkıda bulundu. Ancak Uluslararası Çocukları Savunma Örgütü Belçika temsilcisi Benoît van Keirsbilck da konuyu ülkesinde yaşanmış bir örneği vererek anlattı. Çocuğun anasıyla birlikte hapishane yaşamamasının, diğer kadın tutukluları rahatsız ettiğini; bunu kabul etmediklerini,

bu durumun anneye diğer tutuklu kadınlar arasında gerginliğe yol açtığını ve zamanla da anne ile çocuğu arasındaki ilişkinin bundan etkilendiğini belirtti. COPING Projesi içinde bulunan Huddersfield Üniversitesi üst düzey bir öğretim görevlisi bu konu ile ilgili başka örnek sunarak, çalışma hakkında bilgi verdi. Bir kadın açık hapishanedeki bu uygulama, ana-babanın ile çocuğun hapishane içinde doğal yaşamını geçirebilecekleri özel bir oda ayrılarak, aile ortamından oluşması üzerineydi. Bu örnekte çocuk ile ana-baba arasında aile bağının kuvvetleneceğini belirtildi.

Bazı katılımcılar, çocuğun yaşını gözönüne alarak, ailesini ziyaret etme süresine sınırlar konması konusundaki görüşlerini belirtirken, Dünya Sağlık Örgütü çocukların en az altı ay anne sütü ile beslenme gereğini hatırlattı. Yeni doğmuş çocuğun ailesinden uzak kalmamasının önemini vurguladı. Uluslararası Çocuk Hakları Bürosu tarafından, çocukların hapishane yaş sınırının on yaşına düşürülme-

Resim, http://www.haberlink.com/images/haber/hbr-link_4d808a7d02f03.jpg&imgrefurl adresinden alınmıştır.

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Resim, <http://www.sondakika.com/haber-foto/611/anneleri-adresinden-alinmistir>.

si söylendi. Bu düzenlemeye yönelik yapılacak çalışmada çocuğun içinde bulunduğu durumunun (ülkesinin hukuki yapısı, kişiliği, bakımı yapacak olan kişi, sosyal ortamı) da dikkate alınmasının altı çizildi.

Çocuklara hapis hanesinin ne olduğu konusunda, ayrıntılı bilgi verilmesi gerekliliği üstünde duruldu. Ayrıca bu çocukların, ailelerinin niçin orada olduğu konusunda da bilgi sahibi olma hakları olduğu açıklandı. Böylece çocuğun, yanlış davranışlardan sakınacağı vurgulandı. Çocuk ve ana-baba arasındaki ilişkinin aile bağlarını olumsuz etkilememesi için onların sık sık görüştürülmesi gereği belirtilirken; bunun için hapis hane uygun ortamların yaratılmasının zorunlu olduğuna dikkat çekildi. Bir başka konu da, çocuğun evinin hapis haneye uzaklığı sorunu idi. Okul yaşamı ve koşulları düşünülerek, gerekli ortamın yaratılması konusu da önemle vurgulandı. Çocuğun, ailesiyle sık sık görüştürülmesi gereğinin birbirlerini tanımaları açısından önemli olduğunun altı çizildi. Quaker Birleşmiş Milletler Ofisi'nden Rachel Brett kendi ülkesinde, tutukluluğunu farklı bir ülkede süren ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerini e-posta, telefon gibi teknolojik imkânlarla sağladıkları konusunda da bilgi verdi. Ayrıca farklı bir ülkede tutukluluğu süren ana-babaları ile kendi ülkesinde yaşayan çocuğu arasındaki iletişim konusunda ülkeler arasında bürokratik sorunların ortaya çıkabildiği konusunda da uyarıda bulunuldu.

"Hapsedilen Ana-babaların Çocukları için Avrupa Ağı (EUROCHIPS)" kuruluşu uzmanları ise, bir başka öneriyle toplantıya katıldı. Hapishane personelinin eğitiminin hapis hanesinin fiziki ortamından daha önemli olduğunu belirtti. Eğitim almış personel ile hapis hane'deki ana-babalar arasındaki iyi ilişkinin, çocuğun ailesini tanıma aşamasında çok önemli olacağı vurgulandı. Ayrıca *Ceza Reformu ve Adalet Derneği Direktörü, Rani Shankardass*, sadece hapis hane personeli değil, polis memuru ve yargı mensuplarının da eğitim almaları gereğine değindi.

Tartışmaya açılan önemli konulardan biri de hapis hane doğan çocuklardı. Hapishane doğan bu çocukların, annelerinin yabancı olması durumunda ise, durumun daha da karışık hale geldiği belirtildi. Quaker Birleşmiş

Milletler Ofisi'nden Rachel Brett tarafından, çocukların kimliksiz kalacaklarının ve aileleriyle görüştürülmeleri konusunda da, ülkelerce karşılaşılabilecek zorlukların altı çizildi.

İkinci grubun tartışma konuları daha çok hapishane dışında oluşabilecek durumları kapsadı. Konu başlıkları ise; hapis, ceza ve mahkûmiyet, yargılama öncesi, hapishane'deki ana-baba ile iletişim, dışarıdaki yaşam, serbest bırakılma, yeniden dışarıya uyum sürecinden oluşmakta.

Birleşik Krallık'ta Hapishane Danışma Bakım Vakfı temsilcisi desteğe gereksinimi olan çocuğun saptanması konusundaki zorluktan söz etti. **Plymouth Üniversitesi'nden** Julia Morgan çocukların onurlarının kırılmamasına özen gösterilmesi konusunun altını çizdi. Ayrıca okullarda sunulacak desteğin önemini belirtti. Katılımcılar, araştırma sonuçlarının ailesinin tutuklanmasına tanık olan çocukta travmatik etkiler gösterdiğini, ayrıca ana-babasının da çocuğunu kaybetme korkusu taşıdığını açıkladı. Bu nedenle çocukta oluşabilecek olumsuz etkiye karşı tutuklamanın çocuğun önünde yapılmaması gerektiği, ayrı bir odaya alınması ya da ortamdaki uzaklaştırılması gereği vurgulandı.

EUROCHIP, Birleşik Krallık ve Norveç'ten örnekler verdi. Bu ülkelerde, tutuklanan ana ya da baba isterse, çocuğunun onun tutukluluğunu bilmektedir. Çocuğun medya tarafından rahatsız edilmemesi için önlemler alınmaktadır. Bu ülkelerin, bir çok bölgesinde ise, çocuk sadece iletişim kurma hakkına sahiptir. Norveç'te çocuk, polis gözetimi altına alınır. Bir başka öneride, her hapis hane'de, çocuk elçiliklerinin kurulması yönünde girişim yapılması vurgulanmıştır. İsveç'te de uygulanan bu girişim ile cezaevlerinin çocuklar için daha dostane olacağı belirtilmiştir.

Toplantı sonunda katılımcılar, ana ya da babanın hapis hane'ye düşmesinin kaçınılmazlığı durumunda, çocukların ana ya da babalarına ulaşımı, onlarla iletişiminin zorunluluğu konusunda görüş birliğine vardılar. Bu durumu ortadan kaldıramamış olmanın, çözüm olmayacağı anlamına gelmediği, farklı sistemler ve öneriler üretilerek konunun aydınlatılabileceği belirtildi. Bireyin ailesini tanımaması, ebeveyniyle iletişim halinde olamaması onun gerek fiziksel ve sosyal gerekse psikolojik ve biyolojik gelişim sürecinde oldukça önemli etkilere sebep olabileceğinden durumun öneminin dünya medyasında da konuşulması gereği vurgulandı. Katılımcılar konuyu sadece yukarıda söz edilen başlıklarla incelemeye almamış; bununla birlikte hapis hane-dışındaki yaşamları, ev-dışındaki ölüm cezası gibi mahkûmiyet türlerinin çocuklar üzerindeki etkisi, okul, arkadaşlık, boş zamanları, çocuklar üzerindeki utanç etkisi gibi konuları da tartışmıştı.

Çocuk, her zaman çocuk olarak kalmayacak. Çocuk, büyüyüp bir gün birey olacak. Çocuğa verilen önem bireye, kişiliğe verilen önemdir aslında. Bizler çocuğa ne kadar önem verirek birey o kadar geliştirir kendini. Zincirleme etkisi ile de toplum kendi gelişimini gösterir. Böylece daha gelişmiş, mutlu, bilinçli, eğitilmiş bir sorumluluk sahibi geleceğin tohumları atılır. Uygur dünyanın, "hapsolmadan hapsedilmiş çocuklar" konusunda vardığı son düşün aşaması bu. Uygur dünyanın bir bireyi olmakla övünen Türkiye'de, bu sorun tüm derinliğiyle sürmekte ve vicdanları yaralamaktadır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz komisyon çalışmalarına da, uluslararası bildirgelere de, uluslararası sözleşmelere de bir çok devlet imza atıyor. Çocukların, atılan imzalara değil; bunların bir an önce yaşama geçirilmesine gereksinimi var.

Küçük D.D. 1.5 yaşında. Annesiyle tahliyesine 18 ay var. Baba da cezaevinde

Tutuklu aile

DOLU CEZAEVLERİNİ GÖRMEDİ

Ergin: İyi noktadayız

Adalet Bakanı Ergin, tutuklu sayısının 36 bin 430 olduğunu; bunun da cezaevinde bulunanların yüzde 28,4'ünü oluşturduğunu belirtti. "Türkiye, Danimarka'dan, Hollanda'dan, İsveç'ten daha iyi noktada" iddiasında bulunan Ergin "Türkiye'de sadece 8 kişinin gazetecilik mesleğinden dolayı haklarında soruşturma açılmıştır" dedi. ■ 7. Sayfada

Delil aynı karar farklı İstanbul'da 2004 yılında bir operasyonda yapılan baskınlarda el konulan diskette DHKP/C'nin yapılanmasına dair notlar ele geçirildiği savunuldu. 5 kentte dava açıldı. Diğer kentlerde aynı delillere göre beraat kararı çıkmasına karşın Ankara'da yargılanan Serpil Aslan Düzgün ve eşi Savaş Düzgün'e basın açıklamasına katıldığı ve dar gelirli çocuklara ders verdikleri gerekçesiyle 3 yıl 9 ay hapis cezası verildi. Baba Savaş Düzgün Terme Cezaevi'ne konuldu.

Mamalar geri çevrildi 4 aylık bebek D.D. ise annesiyle birlikte Bakırköy Kadın Cezaevi'ne girdi. Küçük D. D., 29 Ekim 2010 tarihinden sonra cezaevinin tüm olumsuz koşullarını yaşamaya başladı. Beşik kabul edilmedi. Mamalar geri çevrildi. Yetişkinler için çıkan yemekten yemeye başladı. Dışarıdan hiçbir yemek kabul edilmediği için kişisel gelişimine katkı sağlayacak besinleri de alamadı. OZAN YAYMAN'ın haberi ■ 7. Sayfada

Bu ailenin tamamı tutuklu

Küçük D.D. 1.5 yaşında. Annesiyle tahliyesine 18 ay var. Baba da cezaevinde.

Annesinin aldığı bir hüküm nedeniyle, annesiyle birlikte cezaevine giren bebek hapisnede büyüyor.

Serpil Aslan Düzgün ile Savaş Düzgün, haklarındaki hapis cezası kararı Yargıtay'ca onandığında Kastamonu'da yaşıyorlardı. Serpil Aslan Düzgün muayenehane açmıştı. 4 aylık kızları vardı. Karar Ekim 2010 tarihinde ellerine ulaştı ve Serpil Aslan Düzgün, 29 Ekim 2010 tarihinde İstanbul Başsavcılığı'na, eşi Savaş Düzgün de memleketi Samsun'da teslim oldu. Serpil Aslan Düzgün, Bakırköy Kadın Cezaevi'ne, eşi Savaş Düzgün de Terme Cezaevi'ne konuldu. 4 aylık bebek de annesiyle birlikte Bakırköy Kadın Cezaevi'ne girdi.

Serpil Aslan Düzgün ile birlikte aynı dosyadan ceza alan Nazire Ayata Civelek'in avukatı Selda Kaya, Adana'da, Erzurum'da, İstanbul'da, İzmir'de aynı delillere göre beraat kararı çıkmasına Ankara'da ise mahkûmiyet verilmesine karşı Adalet Bakanlığı'na başvurduklarını söyledi. Avukat Kaya, "Adalet Bakanlığı'nın, müvekkillerim hakkında, kamu yararına bozma kararı vermesini istiyoruz" dedi. Kaya, ilgili dava dosyasını AİHM'ye taşıdıklarını da sözlerine ekledi.

Serpil Aslan Düzgün'ün babası Ali Haydar Aslan, kızının basın açıklamasına katıldığı, dar gelirli çocuklara ders verdiği gibi gerekçelerle örgüt üyesi olarak kabul edildiğini ve 3 yıl 9 ay hapis cezası aldığını söyledi. Aslan, "Zaman zaman yanımıza alıyoruz. Ama çok küçük olduğu için 1-2 haftalık sürelerin dışında kalamıyor" diyor.

Ali Haydar Aslan "İlk girdiklerinde bebek çamaşırlarını seçerek aldılar. Ne götürsek kabul etmediler. Bunu fazla getirmişsiniz, şu kabul edilemez diyorlardı. Mama yemesi gereken 4 aylık bebeğin bu ihtiyacını bile çok gördüler. Dışarıdan mama kabul edilemeyeceğini bildirdiler. Savcının izniyle, yemek sandalyesi aldık, ancak cezaevi yönetimi bunu da kabul etmedi. Bir yaşını geçtikten sonra annesi, çocuğu için renkli kalemler istedi, onu da kabul etmediler. Renkli kâğıtlar götürdük. Onu da içeriye almadılar. Bebeğin yiyebileceği ürünler götürüyoruz kabul etmiyorlar" dedi.

Ali Haydar Aslan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Beşiği olmadığı için torunum ranzada, annesi yerde yatıyor. Torunum cezaevine girdiğinde, cezaevinin kreşine de kabul edilmiyor. Çünkü oraya da 3 yaş altındakileri almıyorlar. Kızım daha 30 ay cezaevinde kalacak. Cezaevi yönetiminden küçük bir bebeğin ihtiyaçlarını anlayışla karşılamalarını istiyoruz."

OZAN YAYMAN/Cumhuriyet, 28 Aralık 2011 Çarşamba

Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (7)

KÖYCÜ DOKTOR : REŞİT GALİP

A.Gürhan Fişek*

"Reşit Galip, hem doktordur, hem hukuk doktorudur, hem siyaset doktorudur, hem edebiyat doktorudur ve güzel arkadaşdır."

M.Kemal Atatürk (12)

Cumhuriyet'in kuruluş döneminin önde gelen aydınlarından, düşünür ve tarihçilerinden Dr.Reşit Galip, kısacık ömründe yaptıklarıyla bugün de çağdaşları arasından sıyrılmış ve kendine bir yer edinmiştir.

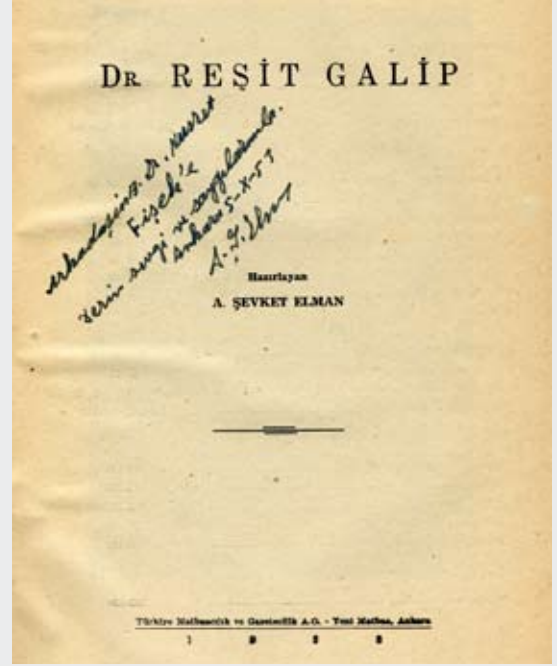
1893 yılında Rodos'ta doğan Dr.Reşit Galip'in babası, görevi gereği çok gezmek zorunda olan bir Mahkeme Reisiydi. Onun ve daha sonra Türk Ocağı başkanlığı ve büyükelçilik yapacak ağabeyini yetiştiren dedeleri Hacı Mehmet Ağa olmuştur.

Reşit Galip, kabına sığmayan bir gençti. Tıp Fakültesi'ne girdiği 1911 yılında bile arkadaşları arasından sıyrılarak, etkileyici karakteriyle onlara önderlik etmeye başlamıştı. Sınıf arkadaşı Dr.Hüseyin Hulki bey şöyle diyordu: "Mektepde aramıza karıştığı ilk günden beri avuca sığmaz afacan bir çocuk gibi yaşadı. Fakat bu afacan ruhunda hepimize üstün olan, sözünü dinleten bir erginlik, bir olgunluk vardı. Biraz alaycı, fakat çok şakacı idi. Ciddi konular üzerinde deş boyu ve yaşı ile bağdaşmayacak ölçüde donanımlıydı."(1) Bir başka sınıf arkadaşı Dr.Şükrü Sarıbaş şöyle anlatıyor: "Askeri Tıbbiyesine girdiğimiz zaman, sınıfta yüz kişi idik. Derslere başladık, bir kaç hafta geçer geçmez, Reşit Galip Rodos, bütün arkadaşlara kendini tanıttı; karakteri ve zekası 17-19 yaşını geçmeyen sınıf kalabalığı içinde kendini belli etti. Reşit Galip'te duygu ve düşünce birleşmişti. Her şeyin mahiyetine, içyüzüne ve temeline inen; araştırmacı ve eleştirci keskin mantığı, idealist yüksek karakteriyle kaynaşmıştı. Onun mert arkadaşlığına kim güvenmezdi!"(2)

"Bir yandan ülkenin siyasal durumu, Ferit Paşa'nın memleketi uçuruma sürükleyen kötü yönetimi, bir çok gençler gibi Reşit'i de çıldırtıyordu. Büyük bir cüretle Ferit Paşa kabinesi aleyhine de gizli ve müthiş bir bildiri yazdı. Ve bir gece kendi eliyle bu bildirileri çeşitli yerlere ve özellikle de Babiali ve Polis Müdürlüğünün kapısına yapıştırdı. Fatih, Sultanahmet mitinglerinin düzenlenmesiyle uğraşan Darülfünun ve Tıp Fakültesi gençlerine yardım etti."(3)

Başta mert ve güvenilir arkadaşlığı, onu tamamlayan toplumsallığı, arkadaşlarını onun peşinde Sarıkamış'tan Kütahya'ya, oradan Mersin'e ve Ankara'ya kadar taşıdı.

"Birinci Dünya Savaşı son ermiş ve Osmanlı devleti ağır bir mütareke imzalamıştı. İstanbul yaşanması güç bir kent olmuştu. Bu sırada yurda bütün varlıklarıyla bağlı, idealist bazı gençler 'Köycüler' adı altında bir Dernek kurmuşlardı. Bu derneğin altı maddeden oluşan kısa tüzüğü'nün birinci maddesi şuydu: 'Köylüler arasında insancıl bir yaklaşımla çalışmak ve sağlık, eğitim konularında yardım etmek amacıyla İstanbul'da 25 Ekim 1918 (1334) tarihinde Köycüler namında bir Dernek kurulmuştur.' Dr.Reşit Galip bu cemiyetin 4 numaralı üyesiydi. Köylerde yerleşerek bir misyoner özverisiyle çalışmak isteyen ve sayıları onbeşi

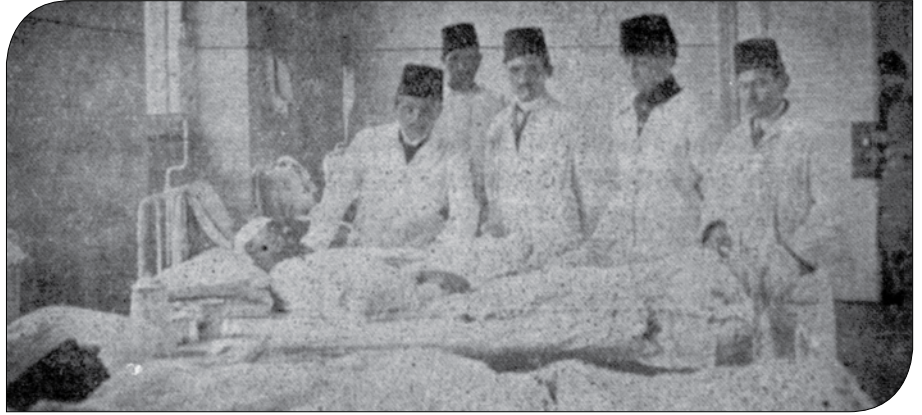
Yazarın imzalı notu : Kendisine yazarı tarafından 1953 yılında armağan edilen, kitap içeriğinden Prof. Dr. Nusret H. Fişek'in de etkilendiğini anlıyoruz. Çünkü 1963 yılında yazdığı, "Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Yönergesi"nde, hekimin köydeki en yakın müttefiki olarak öğretmen belirtilmekte ve uygun koşullar oluştuğunda, lojmanların paylaşılması öngörülmektedir.

geçmeyen bu gençlerin en ateşli ve heyecanlısı Doktor Reşit Galip'di. Köycülerin ilk kafilesi 10 Nisan 1919 (1335) tarihinde Kütahya'ya vardılar. Bu kafileden Doktor Hasan Ferid ve Reşit Galip Tavşanlı'da, Doktor Fazıl Doğan ve Doktor Mustafa, Emet'te yerleştiler. Reşit Galip, Tavşanlı'da aynı zamanda Müdafai Hukuk Cemiyetinin Başkanlığını üzerine aldı. ... 1920 Haziranında başlayan Yunan taarruzu ile Kütahya yöresinde işgal tehlikesi belirmesi üzerine dağılan köycülerin yaşamı, binbir sıkıntı içinde geçmiş gerçek bir misyoner yaşamıdır. ... Köycülerin dağılmasından sonra, Hilaliahmer (Kızılay) Beşinci İmdadi Sıhhi Heyeti Başkanlığını üzerine alan Reşit Galip, bir yıldan fazla süre Burdur, Antalya, Aydın ve Denizli'de dokuz dispensar ve iki hastane ile Antalya laboratuvarını başarı ile idare etti. Bu sırada (sıtma mikrobunun) daha çabuk boyanması hakkındaki bulduğu yöntemden ve yöneticilik alanında gösterdiği başarılarından dolayı ikramiye ve takdirname aldığı gibi, 10 Şubat 1921'de Kuşadası, Söke veba mücadelesi hakkında gönderdiği rapordan dolayı teşekkürname ile ödüllendirildi. 11 Eylül 1921'de Sağlık Bakanlığı Sağlık Koruması (Hıfzıssıhha) Müdür Yardımcılığına atandı. Ankara'da sağlığı bozulduğundan, havası daha yumuşak bir yere gönderilmesini istedi. 5 Aralık 1921'de Mersin Hükümet Doktorluğuna gönderildi. Burada aynı zamanda karantina ve hapisane

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

doktorluğuyla Gümrük Kimyager Vekilliği, Basım, Haberalma Temsilciliği yaptı. Bir süre sonra kendisini Gaziantep Sağlık Müdürlüğünde(4) buldu, daha sonra Mersin'e döndü. "Bu zamanlar burada kurulmuş olan (Gençler Birliği) ve sonra da (Türk Ocakları) derneklerinde başkanlık yaptı. Aynı zamanda Mersin Ticaret Lisesinde Sağlık Dersi öğretmenliğinde bulundu. (6)" Atatürk'ün dikkatini çekerek, 10 Ocak 1925'te Aydın Milletvekili seçilerek, Ankara'ya geldi.

Reşit Galip'in insan tarafı kuvvetliydi. Tavşanlı'dan İstanbul'daki Köycüler Cemiyeti baş meclisinin bir anketine verdiği uzun yanıtında şöyle yazmaktadır: "Gerçi ancak geçinmek için para kazanıyoruz. Köylünün ve halkın zararına servet edindiğimiz yoktur. Fakat bu hekimlik bana dilencilikten beter geliyor. Burada ücretsiz tedaviye gücümüz olabilseydi, mutluluğumuz sınırsız olacaktı. Bir hastayı iyi etmek için pazarlık etmek veya iyi ettikten sonra avucuna bakmak pek iğrenç geliyor. İşte bütün direncimizi kıran

Dr. Reşit Galip Kuvvayı Milliye döneminde doktor arkadaşlarıyla bir hasta muayenesinde.

nokta budur. İnsanda ne köycülük neşe ve istirahatı, ne de bir köycü açık yürekliliği bırakıyor. Kendilerine iyilik etmeye geldiğimiz insanlarla bizim aramızda her ikimizi huzursuz eden bir kötülük yaşıyor, bu da paradan başka bir şey değildir."(4)

Dr.Reşit Galip, yaşamı boyunca aynı ülkü ve üretkenlikle bir çok kişiyle buluşmuş ve onlarda derin izler bırakmıştır. Ord.Prof.Dr. Fahrettin Kerim Gökay, 1952 yılında, yani bu mektuptan yaklaşık 41 yıl sonra şöyle diyor: Ölümünden "Onsekiz yıl sonra bugün onu yine andım. İdealistler unutulmuyor. Her memleket davası ideal aşıklarını hatırlatır. Yanan Milli Eğitim Bakanlığı odasıydı. Kangal dönüşünde ona köy sağlığı üzerinde duygularımı söylemiştim. Heyecanla dinlemişti. Bugün Sağlık Şurasında köy tedavi evleri ve okul hekimliği söz konusu edildiği zaman, başı dik, gönlü gani, saf yürekli, hür sesli dostumu hatırladım(5)."

Dr.Reşit Galip'in yaşamındaki dönüm noktası, Tıbbiye'nin dördüncü sınıfındayken, okula ara vererek arkadaşlarıyla birlikte Kafkas savaşında görev alması olmuştur. Bu hem insancıl hem de yurtsever gönüllülük, sağlığı üzerin-

Atatürk ve Reşit Galip

Dr.Reşit Galip, sap sarı yüzlü ve şiş karınlı çocukları birer, birer muayene salonuna yığar, sabahdan akşama kadar onlarla uğraşır. Bir gün pek fazla yorulmuştu. Göğsünü dinlediği bir köylü yavrusunu, yanındaki sandalyeye oturttu. Başı iki yumruğunun arasında ve gözleri yaşla dolu olduğu halde hastaların içinden söylenerek çıktı : "Bunlar aç! Bunlar gıdasız! Bunlara her şeyden evvel yemek vermeliyiz. (1919 – Aktaran : 10)

ÜNLÜ TÜRK HEKİMİ MAZHAR OSMAN DER Kİ :

Ani bir acı haber ile karşılaştık. Eski Maarif Vekilimiz Aydın meb'usu Dr.Reşit Galip bey gripten zatüree olmuş ve zatüreedenden kurtulamamış. Bu haber cidden ciğersuzdur. Reşit Galip'ten bu vatan çok hizmet bekliyordu. O hizmetlerini yapmış değildi, yaptıkları onun hayati sahnede oynamağa kabiliyeti olduğu büyük rolleri proloğu idi. Ne yazık ki çabuk kapandı.... O hayatının baharını yeni bitirmiş, yazının en güzel zamanında idi. Ande Şeniye'nin dediği gibi son baharını ve kışını göremedi ... Sanki o kısa hayatında başına layık olduğu ekili şerefi koymak için acele etti. Kırk yaşına gelmeden vekil olmuştu. On senelik cumhuriyet hayatında Reşit Galip mühim bir rükündü. İnkılabın ruhunu kavramış cumhuriyetin en sadık ve mert kahramanlarından biri idi. Onun bir yerde varlığı herkesin vicdanına huzur ve emniyet verirdi. Onun cesareti medeniyesine, mertliğine hayran olmayan yoktu. Tıbbiye-i Askeriye'nin damı altında yetişmiş bir gençti, harp zamanında diplomasını almıştı. Genç tıbbiyelilerin pek çoğu gibi Türkçülük ideali ile de beslenmişti. Türkocağı çocuklarındandı. Genç doktor en mütevazı memuriyetlerde bulundu. Kütahya'da kaza doktoru; Mersin'de hükümet tabibi... Anadolu hareketi bu ruhtaki ateşi canlandırdı. Artık Reşit Galip bir inkılapçı olmuştu. Tıp kitaplarından ziyade Türk tarihi, Türk harsı, Türk irfanı ile meşgul oluyordu. Milliyetçilik siyasetine sarılmıştı, artık bütün manasile hükümet adamı olmağa çalışıyordu. Arasıra tarihe ve edebiyata ait güzel yazılarını okuyorduk. Mektep sıralarındanberi onun iffet ve faziletine şahit olan arkadaşları "çok okur, iyi düşünceli, namuslu, tok sözlü, mert ve pervasız, doğru bir adam" diye ikbalı günden güne parlayan bu hükümet yıldızını methederlerdi. Tıp tahsili ile hazırlanmış iyi bir hükümet adamı da akazanıyoruz diye pek haklı seviniyorduk. Nihayet o büyük irfan ikılabını Reşit Galip omuzuna yüklenmişti. Eski darülfünunu kapadı, yenisinin kadrosunu hazırladı. ... Genç yaşında ölümlere karıştı. Ona da, ailesine de, kendisini sevenlere de, memlekete de çok yazık oldu. (9)

Dr. Reşit Galip gençlerle birlikte....

de, ölümüne kadar varan derin izler yapmıştı. Eski Sağlık Bakanlarından Dr.Lütfi Kırdar şöyle yazıyor :

"Ben Reşit'i ta Birinci Dünya Savaşı'nda, Cebeli Lübnan'da Antura'da 1500 yataklı Kimsesiz Çocuk Bakım-Eğitim Evi (çocuk eytamhanesi) müdürü iken tanıştım. ... Kurumumuza gelmeden önce gönüllü olarak gittiği Erzurum'un üçbin küsur metre yüksek dağlarında ciğerlerinden gelen ilk kanı çıkarmağa başlağı zaman bile yılmamış, korkmamıştır. ... Erzurum dönüşünden sonra Tıp Fakültesini bitirmiş, fakat öğrencilik yaşamını ülkenin sosyal, siyasal akımlarına karıştırmaktan vazgeçmemiştir. ... O, fakülteye (Prof.Dr.Akil Muhtar'ın) asistanı oldu. Çalışkan bir asistanın bütün meziyetlerine sahipti. Hastaları ve kitaplarıyla ilgilenirdi. ... Fakülte'nin eksiklikleri, geri zihniyeti, onu tatmin edemiyor ... bu durum, onun inkılapçı ve milliyetçi ruhu üzerinde menfi tesirler yapıyordu. Hep eylemsizlikten, cehaletten, dar görüşlülükten yakındı. Sonunda dayanamadı. Çok acı bir dille Tıp Fakültesi'ni eleştiren bir broşür yayınladı; yenilenme istedi; ve bir süre sonra istifa ederek ayrıldı.(3)"

Hem mekansal ve hem de kurumsal açıdan gezginci yaşamı, Dr.Reşit Galip'in beyninde müthiş bir sentez geliştirmişti. Hekimlik, öğretmenlik ve köycülük üçgeninde çözümler geliştirmekteydi. "Öğretmenlerle Konuşmalar" kitabında ve "Köycülük" broşüründe, köylerdeki öğretmen rolü üzerinde ayrıntılarıyla durmuştur.

Öğretmen Hüseyin Kazım, bu konuda şunları yazıyor: "Köylüyle muhabbetimiz (sevgi), aynı zamanda vatana muhabbetir. Çünkü köylü vatanın köküdür, ana unsurudur, asıl temeldir" diyen Reşit Galip, köylüyü seven büyük bir dost ve kurtarıcı olarak köy köy dolaşmış ve köylünün sağlık ve bilgice kalkınmasını kendisi için bir ulak edinmiştir. Bu verimli çalışmasını, daha çok yaymak ve işdaş edinmek dileği ile 'Köy Muallimleriyle Sıhhi Musahabeler' adlı bir kitap yazmış ve köylülerle sıkı bir yakınlığı bulunan köy öğretmenlerini 'Ortak dostumuz' köylüyü aydınlatma işindeki yurtçu birliğe çağırmıştır. Bu kitabında köylüye karşı aşkın

KÖYCÜLÜK

... Ulusları harekete getirmek ve yürütmek için bir ideal gereklidir. Namık Kemal'in yüce vatan heyecanıyla dolu yazılarından köylümüzün haberi bile yok ne yazık ki! Kaldı ki, bugün edebiyat ile şişirilmiş soyut kavramlarla ulusal hareketler, esaslı devrimler doğurmak da olacak iş değildir. Başta bulunanların enerjisi halk kitlesinin yardımı ile birleşirse tükenmez bir güç kaynağı olur. Halkın ve en büyük sınıf olan köylünün bağrından çıkacak bir devimin ancak iki esası olabilir :

Senetsiz, kanunsuz bir şekilde köylüyü borçlandıran karakaplı defterleri yok etmek, yani halkı borç köleliğinden azat etmek,

Büyük toprakları dağıtıp köylüyü kendi payına sahip kılmak. Bu, sermaye ile hükümet nüfuzuna dayanan ağalık zihniyetini, zorbalığı yokedecektir.

Seve seve dövüşüp düşmanı yurda sokmayacak olan asıl ordu işte bundan sonra meydana gelecektir. Türkiye'yi kurtarmak, ilerilik ve uygarlığa kavuşturmak için biricik yol budur. Birden yapılacak bir darbe ile zorbaları ortadan kaldıracak, köylüyü kurtarabilecek muyuz? Eğer bunu yapacak gücü bulabilirsek, yüreklerimizde bu cüret varsa hiç durmadan işe girişmeliyiz. Değilse işe eliften (A'dan) başlamalı ve köyü örgütlenmeye önem vermeliyiz. Bu örgütlenme sayesinde, asıl elemanlarını hekimlerle öğretmenlerin teşkil edeceği bir aydınlar kadrosu ile sessiz, ama inatçı bir çaba ile köylüyü uyarmalı ve hakkını kanun yollarından elde etmesi sağlanmalıdır. Bugünün tehlikesini yoketmiye çalışırken yarını gözönünde tutalım. (Reşit Galip, Köycülük, Ekim 1920 - Aktaran. 11)

bir sevgi belirmektedir. Köylünün yaşayışını, eksiklerini, yapılması gerekenleri ve yolları göstermek üzere yazılmış "tır.(7)

Dr.Reşit Galip, her şeyden önce bir insan aşığıydı. Tüm eylemlerine yön veren, onun insanlara olan sevgisiydi. Üniversiteleri düşünürken öğrencilerin yaşama ve çalışma koşulları üzerine de odaklanıyordu. Bu yazıda bizim ve "Atatürk'ün Fikir Fedaisi Dr.Reşit Galip" kitabında Yener Oruç'un yararlandığı, Ahmet Şevket Elman'ın anısı ile hem bir örnek verelim ve hem de onu anımsamayı sonlandıralım : "Bu kitap, aynı zamanda, kendisinden kitap parası isteyen bir Üniversiteliye o andaki bütün para varlığı olan otuz lirasının yirmibeş lirasını, azlığından dolayı özür dileyerek gönderen insan Reşit Galip'e karşı, o eski Üniversite talebesinin bir vicdan borcu olarak mukabelesinin ifadesidir.(8)"

KAYNAKÇA :

- (1) Dr. Hüseyin Hulki beyden aktaran: Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) Ankara s. 36
- (2) Dr.Şükrü Sarıbaş'tan aktaran : Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s. 77
- (3) Dr.Lütfi Kırdar'dan aktaran: Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s.27-28
- (4) Uluğ İğdemir'den aktaran: Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s. 13-14
- (5) Ord.Prof.Dr.Fahrettin Kerim Gökay'dan aktaran: Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s.17
- (6) Enver Behnan Şapolyo'dan aktaran : Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s. 20
- (7) Muallim Hüseyin Kazım'dan aktaran : Ahmet Şevket Elman (1953): Dr.Reşit Galip (1892-1934) s. 33
- (8) Ahmet Şevket Elman (1953): Dr.Reşit Galip (1892-1934) Ankara s.4
- (9) Dr.Mazhar Osman Uzman'dan -1934- aktaran: Ahmet Şevket Elman (1953) : Dr.Reşit Galip (1892-1934) s.142
- (10) Aktaran : Ahmet Şevket Elman (1953): Dr.Reşit Galip (1892-1934) s. 51
- (11) Emin Türk Eliçin (1970): Kemalist Devrim İdeolojisi, ANT Yayınları s.378-9)
- (12) Yener Oruç (2007) : Atatürk'ün 'Fikir Fedaisi' Dr.Reşit Galip - Güner Yayınları İstanbul s.228.

ARMUT DİBİNE DÜŞER Mİ?!

(Bir Çırak Öyküsü)

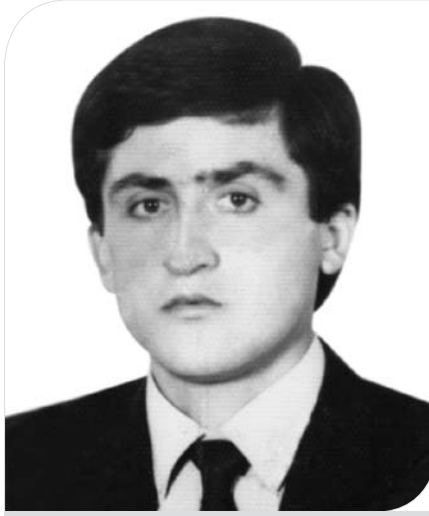
MEHMET ÇELİK

Babam da on kardeşten biriymiş; ben de ... Babam da çok küçük yaşta çalışmaya başlamış; ben de ... Babam da küçücük yaşında çok ezilmiş; ben de ...

İlkokulu bitirdiğimde, gözüm okumakta değildi. Nasıl olsun? Ekonomik durumumuz ortadaydı. "Eve ekmek kazanan" erkeğe gerek vardı. Üstelik de yaşayan 7 kardeşlik; ne yazık ki üç kardeşimiz yaşamını yitirmişti -ikisi doğumda, biri iki yaşında-. Büyük ağabeyim Metin bir fabrikada çalışıyordu; sonra orada açılan bir kursta yetiştirilip, Almanya'ya gitti. Benden iki yaş büyük ağabeyim Ali İhsan'ı da babam kendi atelyesine almıştı. Babam beni yanına almadı; komşuya "eti senin, kemiği benim" diyerek teslim etti. 1970'lerde sistem böyleydi; anne babamız hiç karışmazdı.

İşe başladığımın 6.ayındı, torna beni yakaladığı gibi üç kez çevirdi. Gömleğimin ucundan yakalamıştı; iyi ki gömleğim zayıfmış da yırtıldı; yere düştüm. Adı "azdırmaz"dı; borular da dış açıyordum onunla. Ölümünden dönmüştüm. 3 gün evde yattım; boynum ve sağ yanımda sıyrıklar dolayısıyla derim soyulmuştu. Babam, akşam bana "Ustalık siniyor sana. Bir daha hata yapmazsın." dedi.

Ustamız sertti; disiplinliydi. Kızdıkça bize "Türk gibi çalışmayın" derdi. Çok içerlerdim bu söze; "Ne yani sen Türk değil misin, derdim içimden". Faik ustam, Bulgaristan göçmeniydi; mesleği orada öğrenmiş. Bu söz ustasına aitmiş. Ustası bir Bulgarmış ve bütün diğer çalışanlar da Bulgarmış. İşini bozan, iyi yapmayan kimi görse, hemen "Türk gibi ça-

Çıraklık döneminde...

alışma" dermiş. Faik ustam da bu söze o kadar içerlermiş ki, o lafı yememek için, deliler gibi çalışmış. Gerçekten de bir gün olsun ustası ona bu sözü yakıştırmamış. Ama bu deliler gibi çalışma, ondan yer etmiş; bizden de aynı şeyi bekliyor.

İşyerinde 5 usta 10 çırak vardı (babamın atelyesinde ise, 4 usta 2 çırak). Çıraklardan beşi benden büyüktü; sonraları kalfa oldular. Hem kalfalar hem ustalar denk geldikçe bizi döverdi. Sabahın yedisinde işe başladık; gece dokuz,

on, hatta onbuçukta ancak işyerinden çıkardık. Bir kural vardı; "Duvarda asılı tahtada bir tek takım bile eksik olmayacaktı". Eksik aleti bulana kadar çıkamazdık işyerinden. Sabah erkenden gelir, temizliği yapardık. Öğlen aramız da yoktu (o usta ve kalfaların ayrıcalığıydı). Babamın atelyesiyle komşuyduk; onlar da aşağı yukarı bu kadar çalışırlardı; ama bir gün babam benimle birlikte eve dönmedi. Ben sanki başka bir dünyadaydım. Onun neden "Bu iş ezilmeden öğrenilmez" dediğini yavaş yavaş öğreniyordum.

İşe başladığımın beşinci ayı, matkabın başına geçirdiler beni. 6,5 milimlik bir matkap ucunu anında kırdım. Yenisini taktılar; on dakikaya kalmadı; onu da kırdım. Üçüncü matkap ucunu verdiler. Ben onu da kırınca, kolumdan tuttukları gibi hırdavatçıya götürdüler; bir matkap ucu satın aldırıldılar. Öğle yemeği param gitmişti; aç kaldım. Ben bütün paramı aneme verirdim -ayda 150 TL alırdım-; o da bana her öğlen beş lira verirdi. Gitti benim beş liram... Ama bir daha da matkap ucu filan kırmadım; yoksa yine öğle yemeğimden olacaktım.

Atelye buz gibiydi. Çok üşürdük. Ayrıca karnımız zil çalışıyordu. Yediğimiz azdı; soğukta karnımız daha çabuk acıkırdı.

Kardeşleri ile birlikte kurduğu işyerinde

Öğle paydoslarında temizlik yapardık. Sanki çalışınca açlık unutuluyordu. Zaten unutmayıp ne yapacaksın?! Ustanın yanında konuşamazdın, gülemezdin. Onlar izin vermezse hiç bir yere gidemezdin.

Zaten nereye gideceksin, senin baban fabrikatör mü? Bir gün, Faik usta atelyeye bir çocuk getirdi. "Burada çalışacak, sizin gibi" dedi. Babası fabrikatörmüş; Faik ustanın Bahçelievler'den ev komşusu. Zaten o zaman Ankara'nın iki gözde semtinden biri Bahçelievler. Haylazlık edince, okumayınca, babası da Faik Usta'dan rica etmiş, bunu adam etti diye. Çocuk üç gün dayanabildi; babasına okula döneceğim

diye yalvarmış. Bugün o fabrikaların bağlı olduğu Holding'in başında ... Bütün bunlara bakınca babama hak veriyorum. Askerden sonra bir kaç ay Faik ustanın yanında çalıştım; babam beni yanına aldı. O zaman "Neden bunca yıl el yanında beni helak ettin, ezdirdin?" dediğimde; babam, "Benim yanımda ol-saydın, üç gün çalışır, üç gün kaçardın. Elimizdeki işyerini de kaybederdin." dedi.

Belki de haklıydı. Ama ben babamın bana yaptığını, çocuklarıma yapmadım. Bugüne kadar "Armut dibine düşer", "Böyle gelmiş böyle gider" derler ama; ben bunun tersini gös-tereceğim. Çocuklarım okuyacak.

Kardeşleri ile birlikte kurduğu işyerinde

Babam Konya'nın Hadim ilçesinin Bolat köyündendi. Bu bir dağ köyü. Yoksulluk diz boyu. Erkekler altı ay İstanbul'da çalışırlarmış; altı ay köyde kalırlarmış. Babam on kardeş ... Yedi yaşına kadar çıplak ayakla gezmış, ayakkabısı yokmuş. 7 yaşında babasından bir çarık istemiş; o da demiş ki "Ayağına çarık giyen çocuğunkinin boyu uzamaz". Korkmuş, ya benimki de uzamazsa diye. Böylece üç yıl daha geçmiş. Bir gün köye jandarma gelmiş ve 1-2 kuruşluk vergi borcunu ödemediği için, babasını köy meydanında dövmüş. O zaman anlamış ki, babasının kendisine bir çarık bile alamamasının nedeni, elinde avucunda para olmaması... On kardeşler, hepsinin ayağı çıplak. Kendisine sıra gelene kadar ne olacak?! Bakmış babam, bu işin sonu yok; düşmüş yollara. Önce ilçeye gitmiş; altı ay boğaz tokluğuna amelelik yapmış. Sonra Hadim ilçesinde meslek öğrenmeye başlamış; kalaycı olmuş. 5 yıl kadar orada kalmış. Sonra Konya Ereğlisi'nde 1936 yılında kurulmuş olan Sümerbank fabrikasına girmiş. Girmesinden bir yıl sonra da anamı kaçırmış. Bir yandan fabrikada çalışıyormuş; bir yandan da bizler doğmaya başlamışız.

Yıl 1939. Babam askere çağırılmış ve 36 ay askerlik yapmış. O süre içinde, annemi Sümerbank fabrikasına almışlar; kendi babası da yardımcı olmuş. Geçinip gitmişiz. Zaten babasının bahçesindeki "evlek"lerden birinde kalıyorduk.

Askerlik dönüşü babam yine Sümerbank fabrikasına girmiş. Türkiye'de az sayıda olan değerli mühendislerden Nimet bey, babamı ayrı tutarmış. Yıl 1955... Bir gün demiş ki, "Bu teneke havalandırmalar yurt dışından geliyor; memlekete hayrımız olsun, burada yapalım. Şu havalandırmaları parçala ve nasıl yapıldığını öğren. Üç tanesini bozarsın ama bir tane üretirsin" demiş. Babam da onun söylediği yoldan gitmiş ve fabrikada havalandırmayı kendileri üretmeye başlamışlar. Ama babamın çocuklarının sayısı 10'u bulunca, Nimet bey, düşünmüş burada geçinmesine olanak yok. Haydi sen Ankara'ya gitti, kendi işini kur demiş. Babam da, annemle bizleri Ereğli'de bırakıp Ankara'ya gelmiş ve işe girişmiş; 3 yıla kalmadan da bizleri yanına almış.

Babam Ankara'da çatılara oluk yapmakla işe başladı. O zamanlar çatılara oluk takmak için iskele kurulmazdı; emniyet kemeri filan da yoktu. Dama çıkarlardı; kalfası ayaklarından tutar babamı baş aşağı sarkıttırdı, babam da teneke borulara lehim yapardı. Veteriner Fakültesi'nde hayvanlar için teneke kafesler yapmayı da üstlenmişti. İşini geliştirmeye çalışıyordu; kaynakçılığa da başladı. O zamanlar kaynakçı zor bulunuyordu. Soğuk demir işlerine girdi. Sonraları biz üç kardeş işi daha da ileri götürdük. Ben, Ali İhsan ve Adnan elele verdik. Üçümüz de çıraklıkta yaptığımız fedakarlıkların ödülünü işimizde başarılı olarak aldık. Şimdi 40 işçi çalıştırdığımız bir fabrikamız var. Çırak sayımız? Şu anda çıraklığınızı yanımızda yapmış? Yetişkin işçilerimiz var.

Çingeneler ve Sosyal Politika - 1

Sosyo - Kültürel Alt Yapı

Umur AŞKIN*

Bu yazı dizisinin temel amacı Çingenelere yönelik varolan tüm olumsuz imgelerin yanlışlığını ortaya çıkarmak değildir. Kalıpyargılar ve önyargılar nedeniyle birçoğunun derinden yaşadığı yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği görmemizi engelleyen duvarları yıkmaktır.

Yeryüzünde bazı topluluklar, belli bir coğrafi bölgede doğarlar ve yaşarlar. Bu toplulukların tüm yaşamı, o coğrafyanın sunduğu olanaklar tarafından biçimlendirilir. Bazı toplulukların üyeleri ise, dünyanın her tarafına yayılmıştır ve bulundukları bölgelerde onlara sunulan olanakların tüm yaşamlarını biçimlendirir. Bu topluluklar yaşadıkları farklı coğrafi bölgelerde farklı adlar ile anılırlar.

Farklı coğrafi bölgelerde farklı adlar ile anılan öyle bir topluluk vardır ki, dünyanın her yerinde içinde yaşadıkları toplumlarla bütünleş(e)memiş “öteki”nin tanımı verilirken mutlaka bahsedilir: Çingeneler.⁽¹⁾

Tarihsel kökleri bulunan “ötekilikleri” ve buna bağlı olarak Çingene toplumu ile girilen sınırlı ilişkilerden kaynaklanan kalıpyargılar ve önyargılar ve içinde bulundukları olumsuz sosyo-ekonomik durum ötekiliklerini pekiştirmektedir. Ötekileştirilen olarak onlar da tüm diğer toplumları “gaco” olarak ötekileştirmektedirler.

Çingeneler, dünya, özellikle Avrupa sahnesine çıktıkları andan günümüze farklı adlarla anılmaktadırlar. Buna karşın, Çingeneler, tüm dünyada benzer bir kaderi ve kederi paylaşmaktadır: Yaşadıkları bölgelerin yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği en derinden yaşayan toplum kesimini oluştururlar. Yoksulluk ve sosyal eşitsizlik ülkemizde yaşayan Çingene toplumunun büyük çoğunluğu içinde geçerlidir.

Bir doktora tez çalışması için (Aşkın, 2011) İzmir ilinde sekiz farklı mahallede gerçekleştirilen araştırma bulguları⁽²⁾ çerçevesinde oluşturulan bu çalışmanın temel amacı, ülkemizde yaşayan Çingene toplumunun gerçek sorunlarını, sorunların temel nedenlerini saptamak; içinde bulundukları umutsuzluk ve kısır döngüyü kırabilmelerine yönelik somut çözüm önerileri ve (sosyal) politika geliştirmek; bu politika ve önerileri yaşama geçirebilecek paydaşları belirlemek ve paydaşları harekete geçirme yönünde katkı yapmaktır.

Çingene/Roman toplumunun içinde bulunduğu büyük sorunların gerçek nedenlerinin saptanması, Çingene/Roman toplumuna yönelik gerçekten bir şeyler yapma gereksinimi duyanları için yaşamsal önemdedir.

1. Kimler Çingene/Roman olarak adlandırılmaktadır?

Her şeyden önce, gerek Türkiye’de gerek dünyada yaşayan tüm Çingenelerin kendilerine ait bir dillerinin ve kültürlerinin olduğu bilinmelidir. Çingene ortak adı altında ele alınan topluluk için Batı’da (özellikle Avrupa’da 1970’li yıllarla birlikte) “Rom”, “Roma” kelimeleri kullanılmaktadır. Bunların dışında, Çingeneleri tanımlamak için kullanılan tüm kelimeler, -yüklenen anlamları ile birlikte- Çingeneler dışında, başkaları tarafından onlara verilmiş olan isimlerden oluşmaktadır. Çingene olmayanların kullandığı kelimeler, içerdiği küçültücü ve aşağılayıcı yan anlamlar dışında doyurucu bir tanımlama getirmekten uzaktır (Ringold vd.,

2005; Hancock, 1987; Liégeois 1986;).

Kimlerin Çingene olarak adlandırıldığı yaşanan ülke-ye/bölgeye göre değişmekte; bu alanda bir karmaşa yaşanmaktadır. Örneğin, İngiltere’de ırksal, etnik ya da kültürel köken değil, yaşam tarzı Çingene olarak tanımlanmada önemlidir: “Göçebe” bir yaşam süren, sabit bir işe ve yerleşime sahip olmayan kişiler Çingene sayılmaktadır (Lucassen vd., 1998:2; Sibley, 1981; Bancroft, 2005;). Göçebe yaşam, tüm Çingene grupları için geçerli bir durum değildir. Bununla birlikte, yol açan nedenler çok sorgulanmadan Çingeneler için genel bir özellik olarak belirtile gelmiştir, göçebelik. Sabit bir işe sahip olmanın güçleştiği küreselleşen dünyada, dünya nüfusunun büyük bir kesimini kısmen “Çingene” olarak nitelenmek de mümkündür.

Göçebeliliğin çıkış noktası, Çingenelerin anavatanı, Romani (Çingene) dili ile Sanskritçe ve Hindu dili arasında kurulan benzerlikler yardımıyla Hindistan’a kadar uzanmaktadır. Günümüzde Romani dilinin tek bir lehçesi yoktur. Romani dilindeki farklılıklar, Çingenelerin kendilerini farklı isimlerle tanımlamalarına da yol açmaktadır. Rom, Dom⁽³⁾ ve Lom⁽⁴⁾ dünya genelinde Çingene topluluğunun alt kollarını belirtmek için yaygın olarak kullanılan başlıca isimlerdir. Rom ya da Türkiye’de kullanıldığı şekliyle Roman kelimesi “adam” ve “insan” anlamına gelmektedir.

Avrupa sahnesine çıktıkları ilk andan bu yana, gerek ten renkleri gerek giyim tarzları, gerekse yaşam biçimleri, kendilerine kuşku ile bakılmalarının temel nedenleri arasındadır. Toplumsal ve etnik dışlanmanın çeşitli biçimleri ile karşı karşıya gelen Çingeneler, Avrupa’da yaşadıkları tüm ülkelerde “toplumsal sorun” ve “tehlikeli sınıflar” olarak görülmüşlerdir ve görülmektedirler (Lucassen vd., 1998; Willems, 1998; Willems & Lucassen, 1998; Lucassen, 1998a; Fraser, 2005).

Şemikler - Yalı Mah. / Babaanne - Dede ve Torun

Çingeneler, içinde yaşadıkları Batı topluluklarında, sıkça, çeşitli şiddet biçimleri ile karşı karşıya kalmışlardır. Tarihsel süreç içerisinde yaşamları ve yaşam alanları birçok yasal düzenlemeyle kısıtlanmıştır. Kendilerine yaşam alanı açmaya çalıştıkları bölgelerden zorla kovulmuşlar, sınır dışı edilmişler. Zorla yerleşikleştirme, kürek mahkûmu olarak çalıştırılma ve kolonilere gönderilme Avrupa’da yaşayan Çingenelerin tarihte acıyla hatırladıkları olaylar

* Yrd.Doç.Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Şemikler - Yalı Mah. / Araba ile çöp toplayan çingene

arasındadır. Belli bölgelerde köleleştirilmiş; çocukları zorla ellerinden alınmış ve çeşitli işkence yöntemleri ile öldürülmüşlerdir. Bazı dönemlerde ise Avrupa sosyetesinin düzenlediği av partileri "Çingene avı" olarak düzenlenmiştir. Nazi Almanyası'nda ise, "düzelmaz suçlular" olarak görülen Çingeneler, çeşitli deneylerde "kobay" olarak kullanılarak faşist politikalarla soykırıma uğramışlardır (Lucassen, 1998b; Fonseca, 2002; Huttenbach, 1991; Fraser, 2005).

Son yıllarda yerel ve uluslararası alanda çeşitli kurum ve kuruluşların desteğiyle önemli kazanımlar elde etmiş olmalarına karşın günümüzdeki durumları da pek farklı olmayan Çingeneler, özellikle Avrupa'daki aşırı milliyetçilerin nefret ettiği "varlıklar" olarak çeşitli şiddet biçimleri ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

2. Günümüz Türkiye'sinde kimler Çingene/Roman olarak tanımlanmakta, nerelerde ve nasıl yaşamaktadırlar?

Nüfus istatistiklerinde etnik kökene göre bir kayıt tutulmadığı için Türkiye'de yaşayan Çingene/Roman toplumunun kesin sayısı bilinmemektedir. Bununla birlikte, Çingene/Roman toplumunun tüm alt kolları (Rom, Dom ve Lom) ülkemizde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluklarının en çok olduğu bölgeler sırasıyla Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri olmakla birlikte tüm coğrafi bölgelerimizde çeşitli adlarla yaşamlarını sürdürmektedirler.

Artvin, Erzurum, Sivas, Bayburt, Erzincan ve Ardahan'da "Poşa" (Boşa); Van, Hakkâri, Mardin, Siirt'te

Şemikler - Yalı Mah. / Dede - Torun ve Gelin

"Mutrip (Mutrib-Mirtip)"; Trakya, Marmara ve Ege Bölgesi genelinde "Roman"; Adana ve Mersin'de "Cono" kelimeleri Çingeneleri belirtmek için kullanılmaktadır. Elekçi, Esmer Vatandaş, Arabacı, Kipti, Gurbet, Abdal ve Buçuk Vatandaş da sıkça kullanılmaktadır.

Farklı adlarla anılsalar, farklı kültürel ve dilsel özelliklere sahip olsalar da, akraba ve aile ile "birlikte yaşama" isteği, Çingene/Roman topluluklarında ön plandadır. Birlikte yaşama, "tayfa" ile ve diğer Çingene/Roman toplulukları ya da grupları ile bir arada ya da aynı mahallede yaşama anlamına da gelmektedir. Tayfa, yakın akraba ilişkilerine dayanan geniş aile yapısı olarak ortaya çıkmaktadır. Mahalleler birden fazla tayfanın bir araya gelmesi sonucu oluşmuştur (Aşkın, 2011). Mahalle düzeyinde birlikte yaşam, bu mahalleleri, zamanla "kültürel korunma alanları"na dönüştürmüştür. Kültürel korunma alanlarına dönüşen mahalleler, mahalle ve tayfa içi dayanışma ile birlikte "içe kapanma"yı da beraberinde getirmiştir.

İçe kapanma, yalnızca Çingene/Roman toplumunun "toplu/birlikte yaşam biçimi"ne ve isteğine bağlanabilecek bir olgu değildir. Toplumun diğer kesimlerinde ortaya çıkan kalıpyargılar ve önyargılar, aşılması zor, görünmez duvarlar oluşturmıştır. Bu görünmez duvarlar, Çingene/Roman topluluklarının yaşam alanlarını yoksulluğun ve yoksunluğun yaşandığı "tecrit edilmiş mekânlar" haline getirmiştir. Sosyo-ekonomik durumları benzer olan, kendileri gibi yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği en derinden yaşayan toplum kesimleri dışında, diğer toplumsal grup ve tabakalarla çok fazla iletişime geç(e)medikleri için toplumsal ve kamusal alanda göz önüne gel(e)memişlerdir.

Yaşadıkları bölgelerin tamamına yakını, özellikle şehirlerde "Çingene mahallesi" olarak bilinir. Toplum ve devlet olarak "gönül gözümüz"den irak oldukları için, yaşadıkları mekânlar gözümüzün dibinde bile olsa, gözden iraktırlar. Bu iraklık nedeniyle birçok Çingene topluluğu ve mahallesi, ekonomik yaşam alanları dışında "gaco" ile karşı karşıya gelmemekte ve iletişime geç(e)memektedir.

Devletin Çingenelere yönelik varolan ilgisi, yıllardır mahallelere sabaha karşı yapılan "huzur operasyonlarında" kendisini göstermiştir. Son dönemlerde ise, Avrupa Birliği üyelik sürecinin de katkısıyla çeşitli çalışmalarda adları anılır olmuş ve adlarına bir şeyler yapılmaya çabası içerisine girilmiştir.

3. Türkiye'de yaşayan Çingene toplumu nasıl algılanmakta ve tanınmaktadır? Çingenelere yönelik (kalıpyargılaşmış) söylenceler doğru mudur?

Türkiye'de Çingenelere yönelik gerek Osmanlı arşivlerinde gerekse Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde ve Paspati'nin çalışmasında tarihsel bilgilere ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte, günümüzde, ülkemizde yaşayan Çingene toplumuna yönelik varolan bilimsel bilgi ve bulgulara son yıllarda yapılan ve birkaç aylık alan araştırması ile tamamlanan sınırlı sayıdaki çalışma sonucu ulaşılmıştır (Eren, 2008; Kolukırcık, 2004; Ceyhan, 2003; Diler, 2008). Bu sınırlı çalışmalar dışında, Çingene toplumu, içinde yaşadıkları toplumda süregelen inanışlar ve yaygınlaşmış çerçevesinde şekillenmiş kalıpyargı ve önyargılar çerçevesinde bilinmemekte ve tanınmaktadır.

Peki, Çingeneler hakkında varolan kalıpyargılar ve önyargılar doğru mudur? Soruyu yanıtlamaya geçmeden önce Çingeneler hakkında varolan kalıpyargılara ve önyargılara kısaca bakmak gerekir. Çingeneler, nerede yaşarlarsa yaşasınlar, genellikle dilenci, fal bakan, tembel, günlük yaşayan, gelecek kaygısı olmayan, kavgacı, küfürbaz, yüzsüz, arsız, pis, dinsiz, alkol ve uyuşturucu madde kullanan ve genellikle her türlü yasadışı işle uğraşmaya meyilli kişiler olarak, olumsuz bir imge çerçevesinde anılmaktadırlar. Bununla birlikte, müzisyen, özgür ruhlu, neşeli, eğlenceli, dans etmeyi seven gibi yansız ya da olumlu

imge ve sıfatlar da Çingener için kullanılmaktadır (Kolu-kirik, 2005; Kaygılı, 1972; Özkan, 2000).

Günlük hayatta gerekse Türk Dil Kurumu'nun çeşitli sözlüklerinde yer alan "Çingene kavgası", "Çingene parası", "Çingen Çingene çatmayınca kasnak boğaza geçmez", "Buçuk millet", "Çingene düğünü", "Çingeneleşmek" "Çingene borcu" gibi tanımlama ve nitelermeler Çingenerlere yönelik kalıpyargı ve önyargıları pekiştirici işlev görmektedir.

Kalıpyargı ve önyargılar, toplumların sahip oldukları değer yargıları çerçevesinde ortaya çıkmakta ve doğruluğuna da bu çerçevede inanılmaktadır. Bu yazının temel amacı Çingenerlere yönelik varolan tüm olumsuz imgelerin yanlışlığını ortaya çıkarmak değildir. Kalıpyargılar ve önyargılar nedeniyle birçoğunun derinden yaşadığı yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği görmemizi engelleyen duvarları yıkmaktır. Bu yol, sosyal politika uygulamaları noktasında onları daha görünür kılacaktır. Ayrıca, sırf Çingene oldukları için karşı karşıya kaldıkları kalıpyargı ve önyargıların, aslında yaşadıkları yoksulluk ve sosyal eşitsizlikten kaynaklandığını da ispatlayacaktır. Bununla birlikte, (yanlış olan) birkaç imgenin yanlışlığını ortaya koymak bu noktada aydınlatıcı olabilir.

Çingener, gerçekten "tembel", "günlük yaşayan" ve "gelecek kaygısı olmayan" bir toplum mudur? Toplumun çoğunluğu, bir konu hakkında fikir sahibi olmak için, genellikle o konu hakkında bilgi sahibi olmayı gerekli görmez.

Kulağına çalınanlar, imgeleme düşen gerçekliğin kendisi olduğunu düşündüğü ilk görüntüler, bilgi eksikliğini kapatmanın en önemli araçlarıdır. Gerçeğin bütününe erişmeyi gereksiz bir çaba olarak görür. Çingenerlere yönelik imgelemede ortaya çıkan görüntülerde de bu durum geçerlidir. Bir Roman mahalle muhtarının **"İşin olmasa, burdan geçerken kafanı kaldırıp, şööle bi baktıktan sonra içeri girer misin?"** sorusu, imgelemdeki eksikliği de göstermektedir bize.

İşte bu eksiklik ki, tüm aile bireylerinin katılımı ile ekmeğini "çöpten kazanan", "ekmeğini çöpten alan",⁽⁵⁾ **çalışan yoksul** olarak nitelendirilebilecek Çingene bir aileyi "tembel" olarak nitelermektedir. Kazançları, günlük gıda gereksinimlerini karşılamaya ancak yetenlerin temel kaygısı, "ertesi gün karınlarını nasıl doyuracaklarını" düşünmektir. Ertesi güne yönelik kaygı taşıdıkları için, "geleceğe yönelik kaygı" taşı(ya)mamaları doğal bir durumdur.

Kalıpyargı ve önyargılardan kaynaklanan tüm olumsuzluklara karşın Türkiye'de ve Türklerin yönetimi altında yaşamış olan Çingenerlerin tarihin hiçbir döneminde modern Batı'da olduğu gibi "toplumsal sorun" ve "tehlikeli sınıflar" olarak görülüp tarihin hiçbir döneminde soykırıma uğramamışlardır. Bununla birlikte, diğer tüm eşitsiz konumda olan yoksul sosyal grup ve tabakaları görmeyen devletin sosyal politika gözü, Çingenerleri de gör(e)memiştir.

Çingene toplumuna yönelik kalıpyargı ve önyargılara yeniden dönersek, varolan tüm imgelemlerin doğruluğu ya da yanlışlığı, içinde yaşadıkları gerçek dünya göz önüne getirilerek sorgulanmalıdır. Sorgulama yapılırken, kişiliği ve yaşam biçimini, içinde yaşanan (sosyal, kültürel ve ekonomik) ortamın şekillendirdiği akıldan çıkartılmamalıdır. Kişiliğin ve yaşam biçiminin şekillenmesinde etkili olan

sosyo-ekonomik duruma kısaca bakmakta yarar bulunmaktadır.

►► (Gelecek sayıda sürecek)

Dipnotlar:

- (1) Çingene kelimesi birçok bölgede kullanıldığı ve yazara daha "sıcak" ve "samimi" geldiği için bu çalışmada Roman kelimesi ile birlikte bir üst kavram olarak kullanılmaktadır.
- (2) Yazarın Çingene toplumu ile tanışıklığı ve iletişimi dört aylık alan araştırması ile sınırlı değildir. Alan araştırmasının yapıldığı İzmir ilinde iki farklı mahallede yaşayan Çingene/Roman toplumu ile çocukluk ve gençlik dönemine kadar uzanan tanışıklığı ve iletişimi de bulunmaktadır. Yazar, belleğindeki kalanları, akademik bilgi birikimi çerçevesinde değerlendirerek araştırma bulgularına eklemiştir.
- (3) Domlar, Ortadoğu coğrafyasının büyük bir bölümüne dağılmışlardır. Türkiye, Irak, İran, Suriye, Ürdün, Afganistan, Lübnan ve İsrail yaşadıkları başlıca ülkelerdir.
- (4) Ermenistan, Gürcistan, Türkiye ve Azerbaycan Lomların yaşadığı bölgelerdir.
- (5) Geçimlerini çöp toplayarak sağlayanlar, küflenmemiş, bayat olduğu için çöp tenekelerinin yanına bırakılan ekmekleri alarak tükettiklerini belirtmişlerdir.

Kaynakça:

- Aşkın, Umur (2011), Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Yaşayan Romanların Sosyo-Ekonomik Durumları ve Beklentileri: İzmir İli Örneğinde Bir Alan Araştırması, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Bancroft, Angus (2005) Roma and Gypsy – Travellers in Europe: Modernity, Race, Space and Exclusion, Aldershot: Ashgate Publishing
- Ceyhan, Selin (2003), **A case study of Gypsy: Roma identity construction in Edirne**, Ankara: Metu
- Diler, Melike (2008) The Survivors: Roma University Students in Turkey, Ankara: Metu
- Eren, Zeynep C. (2008), Imaging and Positioning Gypsiness: A case Study of Gypsy/Roma from İzmir, Tepecik, Ankara: Metu
- Fonseca, Isabel (2002) Beni Ayakta Gömün: Çingener ve Yolcuları, İstanbul: Ayrıntı
- Fraser, Angus (2005) Çingenerler, İstanbul: Homer Kitabevi
- Hancock, Ian (1987) The Pariah Syndrome, Michigan: Karoma Publishers
- Huttenbach, Henry R. (1991) "The Roman Porajmos: The Nazi Genocide of Gypsies in Germany and Eastern Europe," The Gypsies of Eastern Europe, (Editors: Crowe, D & Kolsti, J), New York: ME Sharpe, (31-49)
- Kaygılı, Osman Cemal (1972), Çingenerler, (3. Baskı), İstanbul: Bilgi Yayınevi
- Kolukirik, Suat (2004), Aramızdaki Yabancı: Çingenerler, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi
- Kolukirik, Suat (2005) "Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt. 8, Sayı. 2 (52 – 74)
- Liégeois, Jean - Pierre (1986) Gypsies: An Illustrated History, London: Al Saqi Books
- Lucassen L., W. Willems, A. Cottaar (1998) "Introduction", Gypsies and Other Itinerant Groups: A Socio-Historical Approach, (Editors: L. Lucassen, W. Willems, A. Cottaar) (1-13), London: MacMillan Press
- Lucassen, Leo (1998a), "Eternal Vagrants? State Formation, Migration and Travelling Groups in Western Europe, 1350 – 1914", Gypsies and Other Itinerant Groups: A Socio-Historical Approach, (Editors: L. Lucassen, W. Willems, A. Cottaar) (55-73), London: MacMillan Press
- Lucassen, Leo (1998), "Harmful Tramps: Police Professionalization and Gypsies in Germany, 1700 – 1945", Gypsies and Other Itinerant Groups: A Socio-Historical Approach, (Editors: L. Lucassen, W. Willems, A. Cottaar) (74-93), London: MacMillan Press
- Özkan, Ali Rifat (2000), Türkiye Çingenerleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Ringold, D., M. A. Orenstein, E. Wilkens (2005), Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle, Washington: The World Bank
- Sibley, David (1981), Outsiders in Urban Societies, Oxford: Basil Blackwell
- Willems, Wim (1998), "Ethnicity as a Death – Trap: the History of Gypsy Studies", Gypsies and Other Itinerant Groups: A Socio-Historical Approach, (Editors: L. Lucassen, W. Willems, A. Cottaar) (17-34), London: MacMillan Press
- Willems, Wim & L. Lucassen (1998), "The Church of Knowledge: Representation of Gypsies in Encyclopaedias", Gypsies and Other Itinerant Groups: A Socio-Historical Approach, (Editors: L. Lucassen, W. Willems, A. Cottaar) (35-52), London: MacMillan Press

Izmir Fuarı'nda balon satmaya hazırlanan çingene ailesi...

Türkiye’de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Bağlamında Kot Kumlama İşçilerinin Durumu

Rasim ÇETİN*

Çalışma yaşamının varoluşundan bu yana insanlar, riskli işlerde çalışmışlar ve bu çalışmalar sonucunda ölüm, yaralanma ve hastalıklarla karşı karşıya kalmışlardır. Ama gerekli önlemler alındığında, bu kötü sonuçların ya hiç görülmediği ya da azaldığı görülmüştür. Yaşama hakkı, diğer bütün hakların da kullanılmasına olanak veren en temel haktır ve birinci derecede güvence altına alınmalıdır. Sağlık, her şeyden önce bireylerin ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi nitelikli temel haklarının başında gelen temel bir insan hakkıdır (1).

Aşağıda anlatılan konuyu bu bakış açısından incelemek daha doğru olacaktır.

A.Meslek Hastalıkları ve Silikozis

Dünya’da ve Türkiye’de meslek hastalıkları iş kazalarından daha kötü bir tablo oluşturmaktadır. Bir çok meslek hastalığının tanısı konulamadığından kayda geçmemektedir.

Meslek hastalıklarının görülme sıklığı, çalışan nüfusun binde 4–12’si arasında değişmektedir. Buna göre Türkiye’de zorunlu sigortalı ve Bağkur’lu çalışan sayısı (10.922.241) üzerinden bu değer hesaplandığında 43.689-141.989 arasında meslek hastalığı beklenmektedir. Ancak, SGK istatistiklerine göre 2008 yılında 539 meslek hastalığı olgusu saptanabilmiştir. Meslek hastalığı olgu sayısı 2007 yılı için ise **1.208** olarak verilmiştir (2). Türkiye’de bulunan yalnızca üç meslek hastalıkları hastanesinden alınan veriler, 1.208 olarak belirlenen meslek hastalığı rakamlarının sağlıklı olmadığını göstermiştir.

Zonguldak Uzun Mehmet Göğüs ve Meslek Hastalıkları Hastanesi, Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi ve İstanbul Meslek Hastalıkları Hastanesi’nden alınan istatistikler, aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Meslek hastalıkları hastanelerinden alınan müracaat ve vaka sayıları

	2007		2008	
	Müracaat	Meslek hastalığı tanısı	Müracaat	Meslek hastalığı tanısı
Zonguldak	2.827	1.774	3.825	1.610
Ankara	625	309	614	325
İstanbul	1.962	1.359	2.353	1.453
Toplam	5.414	3.442	6.792	3.388

Kaynak: İnşaat Mühendisleri Odası, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu, Mart 2009

Türkiye’deki iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersizliği ortadayken, meslek hastalıkları hastanelerinin yalnızca üç tane oluşu, konuya yeterince önem verilmediğini göstermektedir.

Meslek hastalıkları hastanesinin bulunmadığı yerlerde bu tür şikayetlerin diğer hastanelerde değerlendirildiği göz önüne alınacak olursa, ortaya çıkacak manzara ürkütücü boyutlara varacaktır.

* Lisans Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Prof.Dr. Zeki Kılıçarslan ve Rasim Çetin

Tablo 2: 2007 yılı meslek hastalıkları istatistikleri

Tespit edilen meslek hastalığı vaka sayısı	ÇSGB verilerine göre görülmesi beklenen vaka sayısı	TÜİK verilerine göre görülmesi beklenen vaka sayısı	Hastanelerden alınan verilere göre vaka sayısı
1.208	30.000-100.000	95.000-375.000	3.442

Kaynak: İnşaat Mühendisleri Odası, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu, Mart 2009

Meslek hastalıkları istatistiklerindeki bu tutarsızlık, Türkiye’deki çalışma koşullarının çarpıklıklarının gizlenmeye çalışıldığı kuşkusunu uyandırmaktadır. **Bütün bunların yanında, Türkiye’de kayıt dışı istihdamın yüksek olduğu göz önüne alındığında, iş kazaları ve meslek hastalıklarındaki sayının gerçekte daha da çok olduğunu tahmin etmek zor olmayacaktır (3).**

A.1.Klasik Bir Meslek Hastalığı Olarak Silikozis

Silikoz, 400 yıldan fazladır bilinen bir akciğer hastalığıdır. Agricola 1556 da yazdığı Treatise on Mining adlı kitabında ve daha sonra da 1713’te Ramazzini, bu hastalığı, kaya parçalama (taşocağı) işçilerinin ve madencilerin yakalandığı bir akciğer hastalığı olarak tanımlamışlardır. Geçtiğimiz çağdaki teknolojik gelişmeler, yüksek basınç gücü altında çalışan maden, kum püskürtme ve diğer endüstri işçilerinin maruz kaldığı toz oranında dramatik bir artış meydana getirmiştir (4).

Silikozis yavaş ilerleyen ve geri dönüşümü olmayan bir hastalıktır. Daha çok uzun süre toza maruz kalanlarda görülebilen bu hastalık, kot kumlama işçilerinin çok yoğun toza maruz kalması nedeniyle 6 ay gibi kısa bir sürede de hastalığa yakalanılmaktadır. Hastalığın herhangi bir tedavisi de bulunmamaktadır. Silikozise yakalanan kişi maruz kaldığı toz yoğunluğuna göre kısa sürede ya da uzun süre içerisinde yaşamını yitirmektedir. Tıbben tedavisi olmamasına karşın yüzde yüz önlenilebilir bir hastalıktır (5). Çağdaş teknolojinin getirdiği yeni önlem ve uygulamaların eksiksiz yapılması halinde insanlar bu meslek hastalığından korunabileceklerdir.

B.Türkiye'de Kot Kumlama İşçilerinin Durumu ve Mücadelesi

B.1.İşçilerin Kot Kumlama İşi ile Tanışması

Kot kumlama; kumun kuru hava kompresörleriyle kotların yüzeyine tutularak eskitilmiş görünüm verilmesi işidir. Avrupa'da 1960'lı yıllarda yasaklanan kot kumlama işi, 1990'lı yılların sonuna doğru eskitilmiş görünüm verilen kotların moda haline gelmesiyle Türkiye'de yapılmaya başlandı. Kot kumlama atölyelerinin Türkiye'de bu kadar yaygın olmasının önemli etkenlerinden biri Avrupa'da yasak olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de 2009 yılına kadar yasal engel olmaması, kot ihracatının büyüklüğü nedeniyle göz yumulması, bu kot atölyelerinin türemesine yol açmıştır (6).

Görüldüğü gibi, atölyelerinin asıl amacı zaten minimum maliyetle –bedeli insan hayatı dahi olsa– üretimi gerçekleştirmek olduğu için, teknolojik altyapı eksikliği ve önlemler sonucu ortaya çıkan bilançonun iktisadi cazibesizliği, bu önlemleri aldırılmamaktadır. Büyük kot firmalarının ucuz ve kolay harcanabilen iş gücüne sahip olması dolayısıyla kot kumlama işini Türkiye'de gerçekleştirmeleri kaçınılmazdır.

Taşeron işverenlere yaptırılan kot kumlama işinin neredeyse tamamına yakını ise kayıt dışı "merdiven altı" diye nitelenen atölyelerde gerçekleştirilmekteydi. Daha çok Güney ve Doğu Anadolu bölgesinden, Romanya, Moldova, Azerbaycan ve Irak gibi yerlerden, terör, işsizlik, istihdam olanaklarının olmaması ve ekonomik nedenlerden dolayı İstanbul'a çalışmaya gelmiş, yaşları 20 ile 40 arasında değişen işçiler sigortasız ve iş güvenliği önlemlerinden yoksun olarak insanlık dışı koşullarda bu ölüm atölyelerinde çalıştırılmışlardır. Kot kumlama atölyeleri, İstanbul'un Gaziosmanpaşa, Halkalı, Sultançiftliği, İkitelli, Esenyurt, Yenibosna gibi birçok semtinde faaliyet gösteren, kaçak denetimsiz-sağlıksız çalışma koşulları altında çok büyük kârlar eden atölyelerdir. İşçilerin çoğu sigortasız ve asgari ücretin altında bir ücretle çalıştırılmışlardır. Genellikle gece ve gündüz olarak 2 vardiya sistemiyle çalışılmakta ve çalışanlar kalacak yerleri olmadığından aynı atölyelerin başka bir bölümünde kalmaktadırlar. Büyük kot firmaları taşeronlar üzerinden kotlarını bu atölyelerde beyazlatmaktadır (7).

Kayıt dışı istihdamın fazla olması nedeniyle tam rakamlar bilinmese de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tahminlerine göre 5-10 bin arasında işçinin bu işte çalıştırılmıştır. Ayrıca bu çalışanların bir çoğu aynı aileden ya da

akrabalık bağı olan kimselerdir. Kısa sürede de binlercesi silikozise yakalanmıştır.

Amerika Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü (NIOSH) tarafından 8 saat içinde solunmasına izin verilen silika kristali düzeyi 0.05 mg/m³'dür. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları bölümünün araştırması sırasında yapılan ortam ölçümlerinde elde edilen seviye, izin verilen değer 300 katıdır. Dolayısıyla normalin çok üstü maruziyet sonucu, uzun yıllarda görülebilen hastalık birkaç ay içerisinde dahi görülebilmeye neden olmaktadır.

B.2.Kotlar Beyazlıyor, Hayatlar Kararıyor !

Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyinin 7 Temmuz 2008 tarihli açıklamasına göre Türkiye'de kot kumlama ya bağlı olarak ilk silikozis vakası 2004'te ortaya çıkmıştır. Vakaların birkaç taneyle sınırlı olmayıp sosyal bir boyuta ulaşan bir durum olduğu ise Türk Toraks Derneğinin yıllık kongrelerinde ortaya çıkmıştır (8). 16 Nisan 2007 yılında bir televizyon kanalında yapılan "Arena" programında konunun işlenmesi ve kot kumlama işinde çalışanlara hastanelere başvurmaları çağrısı yapılmasıyla kamuoyu durumu öğrenmiştir. Meslek hastalığı olgularının önemli bir bölümünün askerlik muayeneleri sırasında saptanması, çalışanların genç olduğu söylemini desteklemektedir.

Erzurum Atatürk Üniversitesi Göğüs Hastalıkları bölümü tarafından bölgede yapılan araştırmada, kot kumlama işi yapmış 145 işçiden 77'sinin (%53) silikozis hastası olduğu saptanmıştır.Yapılan taramalarda kontrolden geçen her 2 işçiden 1'inde silikozise rastlanmaktadır. Bugüne kadar silikozis hastası 52 kot kumlama işçisi yaşamını yitirmiştir. 1835 kişiye ise silikozis tanısı konulmuştur. Tanı konulmayan, hastanelere başvurmamış, tanı konulamayan yaşamını yitirmiş onlarca işçi var. Sağlık Bakanlığı

Rasim Çetin, bir kot taşıma kurbanı ile birlikte

tahminlerine göre 3-5 bin arasında silikozis hastası olduğu düşünülmektedir. Sadece Bingöl'ün Karlıova ilçesinin Taşlıçay Köyü'nde 300 kişi, aynı köyden Demir ailesinden 80 kişi kot kumlamaya bağlı olarak silikozis hastalığına yakalanmıştır (9).

B.3.Örgütlenme ve Mücadele Süreci, Yaşanan Gelişmeler

Yaşanan bu trajedi ile birlikte işçiler haklarını elde etmek adına birlikte hareket etmek için kot kumlama işçileri, sendika temsilcileri, öğretim üyeleri ve avukatlardan oluşan bir grupla bir araya gelerek 9 Haziran 2008'de basın açıklaması ile taleplerini ve mücadeleyi örgütleyecek Kot Kumlama İşçileri Dayanışma Komitesini kurduklarını kamuoyuna ilan etmişlerdir

B.3.1.Hukuksal ve Sosyal Gelişmeler

Sosyal güvencesiz çalışan işçiler silikozise yakalandıktan sonra devam eden süreçte büyük güçlüklerle karşılaşmışlardır. İşçinin o işyerinde çalıştığı ve kot kumlama işini yaptığını kanıtlanması zorunludur. En önemli sıkıntı da buradan kaynaklanmaktadır. Devlet işçilerden kendi yasadığı, saptayamadığı, denetimini yapamadığı bir işte çalıştığını kanıtlanması istemektedir. Zaten kamuoyunda yaşananların öğrenilmesinden sonra işverenler ya kaçmış ya da artık kot kumlama bölümünü kapatmış diğer işleri yapmaktadır. Doğanın tabiatına aykırı olan bu durum zaten ölümcül bir hastalıkla boğuşan işçileri daha da kötü bir duruma sokmaktadır. Sigortasız olan işçiler ise herhangi bir gelire ve hakka sahip olamamaktadır, aralarından yeşil karta sahip olanları devlet hastanelerinde tedavi olabilmektedir. İşçinin çalıştığını ispat yükümlülüğü kaldırılmalıdır, çünkü silikozis yüzde yüz bir meslek hastalığıdır; meslek sel maruziyet dışında oluşamaz.

İzleyen dönemde komite kurulmasıyla ilk olarak kamuoyu oluşturulmak adına, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşverenler ve belediyeler aleyhine ihmallerinden dolayı suç duyurusunda bulunularak ceza davaları açıldı. Davalar günümüzde halen devam etmektedir. Bunun yanında yine komite tarafından sigortasız çalıştırılan işçilerin geriye dönük hakları için hizmet tespit davaları açılmıştır.

Bu süreçlerin ardından, yaşanan ölümlere daha fazla sessiz kalmayarak il adımı atan Sağlık Bakanlığı olmuştur. Bakanlık yayınladığı bir genelge ile Mart 2009'da kot kumlamayı yasaklamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bu kararı bekleyen işçiler mücadelelerinin ilk kazanımlarını almaya başlamışlardır. Bu gelişmenin ardından Ocak 2010'da Bakanlar Kurulu'nun aldığı kararla hiçbir sosyal güvencesi olmayan silikozis hastaları, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmektedir.

C.Son Gelişmeler ve Günümüzde Durum

Yapılan bu mücadeleler sonucu silikozis hastaları işçiler bir takım haklara kavuşmuştur. Ancak bu yine hükümetin öngördüğü şekilde olmuştur. İşçiler SGK kapsamına alınmayıp, kamuoyunda torba yasa olarak bilinen 6011 sayılı yasa ile, 2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkında kanuna geçici madde eklenerek aylığa bağlanılmışlardır (10). Yasada;

Sigortalı olmayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az yüzde 15 kaybedenlere SGK tarafından aylık bağlanmıştır.

Bu kişilerin bu haktan yararlanabilmeleri için, yasanın Resmi Gazete'de yayım tarihinden itibaren 3 ay içinde resmi başvurularını yapmaları gerekmektedir. (24 Mayıs 2011 son başvuru tarihi)

Kişinin meslekte kazanma gücünü kaybettiğine, meslek hastalıkları tespit hükümleri çerçevesinde, SGK Sağlık Kurulunca karar verilecektir.

Kendisine aylık bağlanan silikozis hastası yaşamını yitirirse, hastanın aylığı eşine ve çocuklarına bağlanacak ve SGK kapsamına alınacaktır.

Bir kot taşlama atölyesi...

Eş ve çocuklara bağlanacak aylıkların toplamı, hastanın kendisine bağlanan aylık tutarı geçemeyecek. Bu sınırın aşılması için gerekirse eş ve çocukların aylıklarından orantılı olarak indirimler yapılabilecektir.

Bu şekilde aylık alanların çalışmaya başlamaları halinde aylıkları kesilecektir.

Ayrıca aylık bağlanan hasta ile eş ve çocuklarına Yeşil Kart verilecektir.

Sonuç

Yaşanan bu sorunlarla iş sağlığı ve güvenliği ile ilgilidir. Bu konuda 2 farklı görüş hakimdir. Bunlar iş güvenliği önlemleri alınırsa, kot kumlama işinin yapılabileceği ve herhangi bir sorunun yaşanmayacağı şeklinde görüş bildirenler. Diğer bir görüş ise iş güvenliği önlemleri ne kadar alınırsa alınsın kısa sürede olmasada ileride yine aynı sorunların oluşacağını ve işin yasaklanmasının en doğru ve etkili çözüm olduğudur. İkinci görüş, bu işi daha önce yapanların ve diğer sosyal tarafların sorumluluklarını üzerinden atmalarına yol açtığı için öngörülmemektedir.

Bununla birlikte, bu olay da olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği sorunları çalışma ve toplum barışının sağlanmasını engellemektedir. Toplum olarak unutmamalıyız ki, çalışma yaşamında karşılaşılan tehlikeler ve sorunlar günlük yaşamımızdaki tehlikeleri de etkilemekte ve dolayısıyla toplumu ilgilendiren sorunsallar yaratmaktadır.

Ülkemizdeki "güvenlik kültürü eksikliği" sadece çalışma hayatındaki bireylerin değil, tüm yurttaşların duyarlı olması gereken bir konudur. Eğitim, bu alanda çok önemlidir. Bireyin doğumundan itibaren toplumsallaşması sürecinde bu alanda edineceği öğrenimler çok etkili olacaktır. Özellikle tıp, sosyal bilimler ve mühendislik bilim dallarının bu konuda etkin bir görev üstlenerek, toplumu işyerinde, evde, okulda, sokakta, mesleki eğitimlerde toplumsal sorumluluk bilinci çerçevesinde eğitmelidir.

Ancak bu şekilde, silikozis gibi diğer tüm tehlike ve sorunların ortadan kaldırılması, ulusal düzeyde toplumun tüm kesimlerini içine alan bir kurumsal yapıyla olabilir. Yapılanların insan onuruna yaraşır iş, insan sağlığı, insan iyiliği ve mutluluğu, toplum barışı için yapılması ancak toplumun bu sorumluluğunun bilincinde olarak çağrılara kulak vermesi ile olabilmektedir.

Kaynakça:

- (1) Tunç Demirebilek, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Ders Notları, (Ders Notu), İzmir, 1999, s. 6.
- (2) Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi, T.C. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi II (2009-2013), s.4
- (3) İnşaat Mühendisleri Odası, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu, Ankara, Mart 2009, s.5
- (4) <http://www.mahe bursa.com/?p=22>
- (5) Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan, 18 Ağustos 2011, yüz yüze yapılan görüşme
- (6) Abdulhalim Demir, 27 Ağustos 2011, yüz yüze görüşme.
- (7) Mehmet Bekir Başak, 27 Ağustos 2011, yüz yüze yapılan görüşme
- (8) Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan, 18 Ağustos 2011, yüz yüze yapılan görüşme
- (9) Abdulhalim Demir, 27 Ağustos 2011, yüz yüze yapılan görüşme
- (10) T.C. Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.baskbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2022&sourceXmiSearch=&MevzuatIstiski=0> (Erişim Tarihi 27 Ağustos 2011)

Bradford'un Milleri : 1

Küçük Üreticilikten Dünya Yün Başkentine

Taner AKPINAR*

İngiltere'nin Bradford kentine ayak bastığınızda ilk fark edilen şey birçok farklı ülkeden insanın burada yaşamakta olduğudur. Bu farklılık ilk önce deri rengi, giyim tarzı, lisan, v.b. olarak göze çarpmaktadır. Sonra etraftaki restoranlar, kafeteryalar ve eğlence yerlerindeki farklılıklar fark edilir. İngiliz "pub"larını, Çin restoranlarını, "halal food" dükkanlarını, Polonya süper marketlerini ve nihayet kiliseleri ve camileri bir arada görmek mümkündür. Yerli halkın tabiriyle, Bradistan çok büyük bir kent olmamasına rağmen, bu heterojen nüfus yapısı son derece ilgi çekicidir. Dünyanın birçok farklı yerinden insan aynı mekansal alanı paylaşmaktadır. Bununla birlikte mekansal birlikteliği sosyal alanda görmek çok olanaklı değildir. Farklı gruplar diğerlerinden ayrı, sosyal olarak kendi dünyalarında yaşamaktadır. Nereli oldukları sorulduğunda bazıları, özellikle yeni kuşaklar, kendisini Britanyalı ya da İngiliz olarak tanıtsa da İngilizlerle mekansal paylaşımın ötesinde çok fazla ortak yan görmek olanaklı değildir. Aslında aynı mekanı paylaştıkları bile söylenemez. Çünkü mekan içerisinde mekanlar oluş(turul)muş ve belli gruplar belli mekansal alanlarda izole bir yaşam sürmektedir. Şu da varki, yeni kuşaklar, önceki kuşakların geldiği yere ve sosyal yapıya da artık ait değiller. İlla da böyle bir aidiyete gerek var mı? Bu konuda kesin bir yargıya varmak epeyce zor bir iş!

Bradford'da ilk bakışta dikkat çeken bir başka nokta da gökyüzüne uzanan devasa bacalarıyla eski binalardır. Bunların ne olduğu küçük bir araştırma sonucunda hemen ortaya çıkmaktadır. Bu binalar Mill olarak adlandırılan eski tekstil fabrikalarıdır.

Fotoğrafta bu fabrikaların en bilinenlerinden biri olan, şimdi ise alışveriş merkezi olarak kullanılan Salt's Mill görülmektedir.

Küçük köylüler tarafından geçimlik üretim için yapılan yün işleme işi 19. yüzyılda gelişip büyük bir dönüşüm yaşamış ve Bradford bu dönemde dünyanın önemli bir tekstil ve endüstri merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bugün Bradistan olarak adlandırılan Bradford, özellikle yün işleyen fabrikalarıyla, o dönem de "dünyanın yün başkenti" olarak olarak da anılmaktadır. Bunun nedeni Bradford'un sahip olduğu doğal kaynaklarla ilişkilendirilmektedir. Yünü işlemeyen önce yıkayıp temizlemek için uygun su kaynaklarına sahip olması, kömür madenleri bulunması, demir cevheri ve fabrika binalarının yapımında kullanılan taşların coğrafi bölgede bulunması vb kaynaklar. Tekstil endüstrisinin gelişmesi demircilik, taş ocağı, kimya, mühendislik, finans ve matbaacılık gibi diğer bazı alanlarda da endüstrileşmeyi özendirmiştir.

Bradford'un neden ve nasıl yün işleme başta olmak üzere tekstil merkezi haline geldiği ayrı bir konu. Bizim buradaki temel ilgimiz başka. Bizim ilgimiz artık geçmişteki işlevini tamamen yitirmiş, birer tarihi eser olarak bulunduğu yerde dikilmeye devam eden eski yün işleme fabrikaları ya da nam-ı diğer Milleri eşeleyerek sosyal tarihe ve çalışma ilişkilerine ilişkin bir şeylere ulaşabilmek. Çünkü bu tarihi binalar fiziksel mimari görünümünün yanında tanıklık ettikleri sosyal geçmişe ilişkin de bir şeyler fısıldıyorlar, dinleyenlere.

Bradford'da ilk bakışta dikkat çeken söz konusu iki şey birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Küçük bir araştırma yapıldığında Bradford'daki sosyal çeşitliliğin nedeninin perde arkasında uluslararası işgücü göçlerinin olduğu hemen anlaşılır. Tekstil işinin gelişip yaygınlaşmasıyla birçok farklı yerden insanlar iş için buraya gelmiştir.

1800 ve 1851 yılları arası dönemde Bradford'un nüusu 13 000'den, 100 000'e çıkmıştır. Bu nüfus artışının kaynağında kırsal alandan gelen göçler yanında, başa İrlanda olmak üzere Galler ve İskoçya'dan gelen işgücü göçleri bulunmaktadır. Bradford'da varolan doğal kaynakları kapitalist üretime geçirebilmek için gerekli işgücü kaynağı bu göçlerle yaratılmıştır. İşçi göçleri aynı zamanda gereksinim duyulan işgücünden fazlasını yaratarak, kapitalizmin olmazsa olmazlarından biri olan yedek işgücü kaynağını da oluşturmuştur. Böylece işçiler arasında gerekli rekabet ortamı ve koşulları da sağlanmıştır. Bu rekabet özellikle yerli halkla göçmenler arasında düşmanlığa ve çatışmalara da yol açmıştır. İkinci Dünya Savaşı patlak verdikten sonra birçok Avrupa ülkesinden (Polonya, Ukrayna, İtalya, Yugoslavya, Estonya, Macaristan, Letonya, Belarus, Litvanya, Avusturya ve Almanya) göçmen işçiler tekstil endüstrisinde çalışmak için Bradford'a gelmiştir. Son ve en büyük işçi göçü dalgası da 1950'ler ve 1960'larda gelmiştir. Bu son gelenler ise Pakistan, Bangladeş, Hindistan ve Doğu Afrika'dandır ve bunlar da Miller'de çalışmak için gelmişlerdir.

Tekstil endüstrisinin kente çektiği diğer bir grup da tekstil tüccarlarıdır. Bunlar genellikle Avrupa ülkelerinden gelip Bradford'dan tekstil ürünleri almakta ve götürüp dünyanın birçok yerine pazarlamaktadırlar.

Tekstil endüstrisi 20. yüzyıla doğru gerilemeye başlamış ve giderek yok olmuştur, ancak geriye Bradford'a bugün sahip olduğu toplumsal ve ekonomik mirası bırakmıştır. İşte Bradford'un bugün sahip olduğu etnik, din, dil, v.b. kültürel çeşitliliğinin kaynağında Millerin, daha doğrusu kapitalist üretimin gelişip yaygınlaşması bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, geçmişte işgücü gereksinimi sorununa çözüm olan göçmen işçiler ve yeni kuşaklar tekstil endüstrisinin yok olmasıyla sorunun kendisi konumuna geçmiştir. Konunun bi-

Büyük sanayi devrimi döneminde bir fabrika görüntüsü

* Dr., Cumhuriyet Üniv. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü / Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Tekstil fabrikalarının aktif olduğu döneme ait bir fotoğraf.

zim konumuz dışında olan bu hassas boyutu üzerinde daha fazla durmayalım. Şimdi Bradford'un en ünlü Millerinden biri olan Salt's Mill özelinde bu tekstil fabrikalarına biraz daha yakından bakmaya çalışalım.

Salt's Mill adını Sir Titus Salt'tan almaktadır. Bu şahıs adı geçen fabrikanın sahibidir ve bu iş sayesinde dönemin en zengin adamlarından biri olmuştur. Salt's Mill Bradford'un merkezinde değil, görece kenarında kalmaktadır. Bunun nedeni fabrika binası için gerekli olandan çok daha fazla geniş alana kurulmak istenmesi ve kurulduğu yerin stratejik olarak nehir ulaşımına çok uygun bir yer olması. Sir Salt bu görkemli fabrikasını özellikle geniş alana kurmak istemiştir. Çünkü bu geniş alana fabrika binasının yanısıra işçileri için bir köy inşa etmiştir. 1800'lerin ortalarında kurulan bu köyde işçilerin barınması için evler, okul, kilise, park ve daha başkaca şeyler bulunmaktadır. Bay Titus Salt'un işçilerinin sorunlarına duyarlı ve onların içinde bulunduğu yoksulluğa çözüm arayışının onu böyle bir projeye yönelttiği düşünülmektedir. Bu örnekte "paternalizm" kavramının somut bir içeriğini görmekteyiz. Paternalizm kavramı ilk bakışta olumlu ve iyi kalpli patronların olduğu izlenimini uyandırır da aslında acı bir gerçeğe işaret etmektedir. Bu kavram belki de patronların işçilerine davranış biçimi üzerinden değil de işçiler üzerinden üretilmiş bir kavramdır! Neden bu kavram kullanılmaktadır ve patron babaya benzetilmektedir? Çünkü işçiler aslında çocuktur. Bay Salt'un ve diğer patronların işçilerinin çoğunluğunu 9-12 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk işçiler o dönemlerde ağır çalışma koşulları yanında salgın hastalıklarla da boğuşmak zorundadır. Çok kötü koşullarda barınmaktadırlar. Hostel adı verilen barınma yerlerinde 300-400 çocuk birlikte kalmakta ve aynı banyo ve tuvaleti kullanmaktadır. Hatta 1802 yılında İngiliz Parlamentosu'nda kabul edilen "Çırakların Bedeni ve Manevi Sağlıkları Hakkında Yasa"dan öğrendiğimize göre, yatma-kalkma yerlerinde, kız ve erkek çocuklar ayrımı gözetilmemektedir. Ortalama

Büyük sanayi devrimi döneminde bir fabrika görüntüsü

yaşam beklentisi 18-20 yıl gibi son derece genç bir yaştır. Bu tablo karşısında babacan patronların öncelikli derdinin, zenginliklerinin temel dayanağını oluşturan işgücünü ayakta tutabilmekten başka bir şey olmadığını anlamak zor olmasa gerek. Ama İngiltere'de yükselen işçi sınıfı hareketi, çocukların ve kadınların çalıştırıldığı kötü koşullara karşı yükselen kamuoyu tepkisi, işverenlerin bu risk gruplarından uzaklaşmak ve yeni yaratıcı çözümler aramaya itmiştir. İşgücü gereksinimi ve işgücünün yeniden üretimi sorunu sonraki dönemlerde dışarıdan getirilen göçmen işçilerle çözüme kavuşturulmuştur.

►► (Gelecek sayıda sürecek)

Notlar:

1. Bu yazıda aktarılan bilgiler eski tekstil fabrikalarından bazılarında özellikle bugün Müze olarak kullanılan fabrikaya (Bradford Industrial Museum) ve alışveriş merkezi olarak kullanılan Salt's Mill'e gerçekleştirilen ziyaretlerden ve belgelerden derlenmiştir.
2. Şu internet sitelerindeki bilgilerden de yararlanılmıştır:
<http://www.brad.ac.uk/acad/management/external/page.php?section=bradford&page=bradhistory>
<http://www.mylearning.org/bradford-industrial-revolution/p-771/>
http://www.saltsmill.org.uk/sir_titus_salt.htm
3. Siyah-beyaz fotoğraf Bradford Endüstri Müzesindeki (Bradford Industrial Museum) bir tanıtım kitapçığından alınmıştır. Renki fotoğraf ise şu internet sitesinden alınmıştır: <http://nbgecko.blogspot.com/search?q=salts+mill>

- Ne yapılmalı?
1. İşçilerin yüksekte çalışabilmesi için sağlık muayeneleri yapılmalı
 2. İşçiler vücut tipi (paraşüt tipi) emniyet kemeri kullanmalı, emniyet kemeri asma iskeleyi taşıyan halatından ayrı bir (yeterli dayanıklılıkta) 2350 kg'ı (gekebilen) emniyet halatına uygun aparatlarla bağlı olmalı.
 3. İşçiler yüksekte çalışmada (da iş sağlığı ve güvenliği) ve emniyet kemeri gibi kişisel koruyucu donanımlarını uygun kullanma konusunda – yetkili uzman kişi veya kurullardan – teorik ve pratik eğitim almış olmalı.
 4. Emniyet kemeri ve asma iskele (en geç üç ayda bir) periyodik olarak kontrol edilmeli ve bu kontrol kayıtları alınmalıdır.
 5. Asma iskele uzman kişilerce kurulmalı ve kontrol edilmelidir.
 6. Yüksekte çalışan kişilere en az bir kişi (aşağıda) gözcülük yapmalıdır (gerekliğinde ilk yardım sağlayabilecek).
 7. İskelede çalışan işçiler vücut/paraşüt tipi emniyet kemeri, baret, iş güvenliği ayakkabısı, iş eldiveni ve güvenlik gözlüğü gibi kişisel koruyucu donanımlarını kullanmalıdır.

> Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

ABDULLAH BAŞTÜRK'Ü ANMA VE İŞÇİ EDEBİYATI ÖDÜLLERİ

Tuncer UÇAROL*

2011 Yılı Etkinlikleri

Genel-İş ve DİSK'in eski genel başkanlarından Abdullah Baştürk (29 Mayıs 1929 – 21 Aralık 1991)'ü anma ve 9. Abdullah Baştürk İşçi Edebiyatı ödül töreni günleri, aralık ayında yine değişik etkinliklerle kutlandı.

Etkinlikler **21 Aralık 2011 günü** İstanbul'da, Zincirlikuyu'daki mezarı başında, büyük işçi önderini anma töreni ile başladı.

22 Aralıkta, 2011 yılı ödülleri-ni kazanan yazarlar Cumhuriyet gazetesinin Ankara Kültür Merkezi'nde kitaplarını tanıttılar, Baştürk üstüne konuşular. Bu yılın ödülleri İbrahim Dizman'ın "Süleyman Çelebi – Emeğe Adanmış Yaşam" adlı yaşamöyküsü kitabı ile Süreyya Köle'nin "Yakası Kırklü Yeşil Parka" ve Muzaffer Oruçoğlu'nun "Grizu – İkinci Mükellefiyet" adlı romanları kazanmıştı.

Oruçoğlu Avustralya'da yaşadığından bildirisini Prof. Dr. A. Gürhan Fişek okudu. Fişek, Oruçoğlu ve kitabıyla ilgili düşüncelerini de belirtti. Toplantıya Baştürk'ün eşi Ayten Baştürk, DİSK'in eski genel başkanı (şimdi milletvekili) Süleyman Çelebi, Oruçoğlu'nun yeğeni ve yayıncısı Ayhan Oruçoğlu da katıldı.

22 Aralık 2011 günü ise yine Ankara'da, Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde, iki etkinlik düzenlendi. **Açıkoturumda**, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinden Seyhan Erdoğan ile Gürhan Fişek, Genel-İş Sendikası'ndan Kani Beko, "Abdullah Baştürk'ün Ölümünün 20. Yılında İşçilerimizin Durumu"nu anlatıp soruları yanıtladılar. **Ödül töreninde** açış konuşmasını Genel-İş Genel Başkanı Erol Ekici yaptı. Baştürk'ün yeğeni sinemacı Ahmet Soner "Amcam" adlı sıcak, renkli konuşmasından sonra, Cumhuriyet döneminde çevrilen 6300 Türk film içinde işçi filmlerinin 30'u geçmediğini belirtti, bu filmleri tanıttı. (Geçen yılki ödül töreninde de, tiyatrocu Orhan Kazbek, "İşçi Tiyatrosu" konulu değerli bir konuşma yapmıştı.) Ödül Seçici Kurulu adına konuşan yazar, felsefeci, şair Vecihi Timuroğlu da; "DİSK'in sorumluluğunda yapılan bu etkinlikler işçi edebiyatının zenginleşmesini amaçlıyor. İşçi sınıfı savaşıktır. Ama yarışmaya gelen kitaplarda daha çok iş kaybetme korkusu, iş sıkıntıları yaşıyor. Oysa bizim işçi edebiyatından beklediğimiz, olumsuzlukları olumlamaya dökme" dedi. DİSK Genel Sekreteri Tayfun Görgün'ün konuşmasından sonra ödül dağıtımına geçildi. Yazarlar, izleyicileri etkileyen "ödül konuşmaları" yaptılar. Muzaffer Oruçoğlu'nun Avustralya'dan gönderdiği ödül konuşmasını bu kez değerli şairlerimizden Ahmet Telli okudu, düşüncelerini de belirtti. Etkinlik, daha sonra geleneksel kokteyle sonuçlandı.

Abdullah Baştürk
(29 Mayıs 1929 – 21 Aralık 1991)

"İşçi Edebiyatı Yarışması" Nasıl Doğdu?

2003 öncesi toplantılarda edebiyatımızın iyice bunalıya, aşk edebiyatına daldığı konuşuluyordu. Dille, biçimle fazla oynanmaya başlanmış, edebiyatın özü olan "insan" unutulmuştu... Oysa işçilerimizin 1980 öncesi büyük zorluklarla elde ettiği haklar, bir bir ellerinden alınıyordu. İşsizlik hızla artmıştı... Büyük işçi önderi Abdullah Baştürk'ün yeğeni olan eşimle o zaman bu etkinlikleri düşündük; edebiyatımıza insanımızı yeniden çağırmayı istedik... İşçilerin ve ailelerinin giderek daha da bozulan durumlarını anlatmaya en uygun tür "öykü"ydü; **"İşçi öyküleri yarışması"nda** karar kıldık.

Amatör, profesyonel, herkes bu etkinliğe katılabilmeli, olabildiğince çok kişi bu öyküleri yazmalı, ülkemizde duyumsadık, düşüncesizlik yeniden artmalıydı... Merkezi Ankara'da bulunan **Edebiyat Derneği** daha baştan bizi

ABDULLAH BAŞTÜRK'Ü ANMA GÜNLERİ

İŞÇİ EDEBİYATI YARIŞMASI ÖDÜL TÖRENİ

9
yıl

21 ARALIK 2011 ÇARŞAMBA, SAAT 11.00
 ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN MEZARI BAŞINDA ANMA TÖRENİ
 Zincirlikuyu Mezarlığı - İstanbul

22 ARALIK 2011 PERŞEMBE, SAAT 18.30 - 20.00
 2011 ABDULLAH BAŞTÜRK İŞÇİ EDEBİYATI ÖDÜLLERİNİ KAZANANLARIN KURUŞUYOR
 Cumhuriyet Gazetesi Kültür Merkezi,
 Ahmet Fikret Sok. 14, Çankaya - Ankara

23 ARALIK 2011 CUMA SAAT 16.00 - 21.00
 ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN ÖLÜMÜNÜN 20. YILINDA
 (SÖZLEŞİMİN DUYURU AÇIK OTURUMU)
 ÖDÜL TÖRENİ VE KOKTEYL
 Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi,
 Kennedy Cad. No. 4, Kavaklıdere - Ankara

Cumhuriyet Gazetesi ve Çankaya Belediyesi'nin katkılarıyla... İlhan Çelebi

* Ödül yazmanı, Seçici Kurul Üyesi

destekledi. İkinci yılda da, Baştürk'ün kuruluşundan beri başkanlığını yaptığı **Genel-İş Sendikası** destek vermeye başladı... İlk ödül **seçici kurul üyeleri** Talip Apaydın, Aysu Erden, Cemil Kavukçu, Ahmet Yıldız, (aile adına) Ahmet Soner'di. Sonraki üyeler arasında M. Sadık Aslankara, Adnan Özyalçın, Vecihi Timuroğlu, Necati Tosuner, Remzi İnanç, Özgen Seçkin gibi değerli yazarlar yer aldı. İlk beş yılda yurtiçinden yurtdışından 540 katılımcı, 803 işçi öyküsü yazdı. Her yıl üç öyküye ödül verildi. Ayrıca yayımlanmaya değer öyküler bir kitapta toplandı; beş yılın (2003-2007) seçmelerinden yedi kitabımız oldu: *İşçi Öyküleri*, *İşçi Öyküleri-2004*, *Timsahın Ağzındaki Usta*, *Kadın İşçiler*, *Çocuk İşçiler*, *Hüzün Dolu*

İşçi Öyküleri, *Sonu Mutlu Biten İşçi Öyküleri*. Bunların hepsi de Abdullah Baştürk'ün kurduğu Genel-İş Matbaasında, Genel-İş Yayınları arasında basıldı, işçilere, ilgilenenlere ücretsiz dağıtıldı. Baştürk ve işçi sorunları her yıl salonlarda edebiyatçı ve işçilerle birlikte coşkuyula konuşuldu... Ödül alanlar, Baştürk'ün 'İşçiler de tatil köyünde biraz olsun yaşasınlar' diye Ören/Burhaniye'de kurduğu 'Eğitim ve Dinlenme Tesisleri'nde birer hafta ağırlandı... Bu birliktelik bugün de sürüyor.

Yarışma'ya İlgili

İşçi Öyküleri Yarışması daha ertesi yıl (2004'te) **çok olumlu tepkiler** aldı. Yazılar yayımlandı. Çeşitli etkinliklerde oturumlar düzenlendi. Seçme işçi öyküleri kitap-

"Grizu" Romanı ile Ödül Alan Muzaffer Oruçoğlu'nun Gönderdiği İleti :

Sevgili arkadaşlar, hepinizi en içten dileklerle selamlıyorum. Abdullah Baştürk İşçi Edebiyatı Ödülü vesilesiyle, bana burada görüşlerimi sunma olanağını tanıyan, Baştürk ailesine ve Disk/Genel -İş Sendikası'na teşekkür ediyorum. Görüşlerimi sizlere aktarma inceliğinde bulunan sevgili Gürhan Fisek Hoca'ya teşekkürlerimi, saygılarımı sunuyorum.

Grizu adlı romanı yazarken karşılaştığım güçlükler üzerinde durmak istiyorum biraz. Romanı yazmadan önce, madencilerin ve onları kuşatan şartların özellikle iç dünyasını, ruhsal durumunu anlatmayı amaçlamıştım. Roman, madencinin ruhundaki fırtınayı özümlemeli, havzanın can alıcı çelişkilerini, gizli dünyasını estetize etmeli diye düşünüyordum. Havza, dil, tip, ilişki, ruh ve olay bakımından oldukça canlı ve zengindi. Bu canlı ve zengin alan, canlı ve zengin bir dille anlatılabildi ancak. Yeraltının ya da Hades'in karanlığını, basıncını, rutubetini, körnefesini, göçüğünü ve ateşnefesini kat kat işgal eden karınca çeşnisinin iç dünyalarını anlatmak için de böylesi bir dille ihtiyaç vardı. Yaşamımın on üç yılını cezaevinde, 20 yılını da yurt dışında geçirmiş, dilin dinamik dünyasından ve kaynaklarından kopmuş birisi olarak, en büyük güçlüğü dilde çektim ve bu dili romanda yakalayabildim mi bilemiyorum.

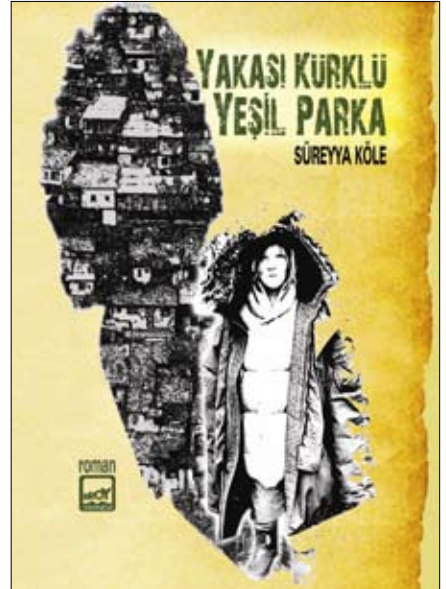
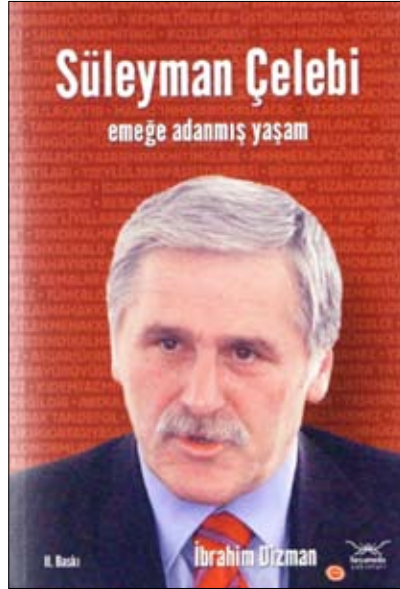
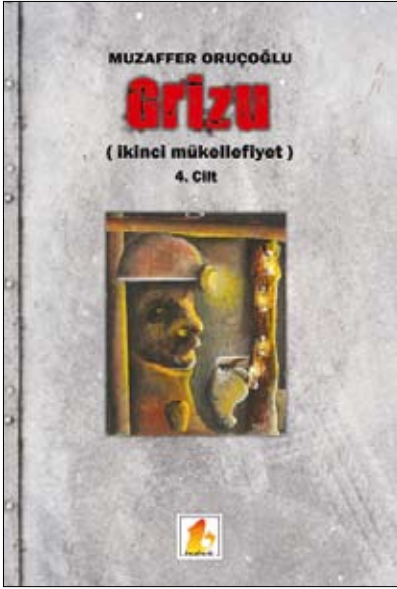
Öte yandan, madenci değildim; madencinin iç dünyasını nasıl anlatacaktım? Avustralya'da ve Almanya'da kömür ocaklarına inmekle, Duisburg'daki yaşlı, Zonguldak'lı madencileri dinlemekle de madencinin ruhunu tanıyamazdım. Bu noktada, kendi ruhuyla dayandım. General ya da tüccar olmadığı halde, generalin ve tüccarın iç dünyasını anlatan yazarları düşündüm. Hapislik hayatımda, bazı cezaevlerinin havasız, yarı -loş, rutubetli yeraltı hücrelerinde, tek başına kalmamın, kendi iç fırtınalarını dinlememin ve kendimle hesaplaşmamın bende bıraktıklarına dayandım. Bir yeraltı hücresinin de, tıpkı bir maden ocağı gibi, insanı kendi iç gerçekliğine, sabır, metanet, dayanışma ve merhamet duygusuna doğru yolculuğa çıkarabileceğini düşündüm. Eski ve yeni madencilerin anılarını dikkatle inceledim. Roman, madencinin iç alemine ne ölçüde yaklaştı bilemiyorum.

Bir yazarın yaşamında en güzel şey, her eserinin yeni bir biçim ve dille ortaya çıkmasıdır. Bu, oldukça zor bir iştir. Kömür havzasının, insanı yeni bir biçime ve dile teşvik eden, zorlayan bir alan olmasına rağmen, Grizu adlı romanlarla, yirminci yüzyıl Cumhuriyet dönemi romanının klasik biçimini aştığımı, yeni bir biçim yakaladığımı söyleyemem. Gerçeği yorumlamaktan veya bire bir yazmaktan rahatsız olduğum halde; sanat denilen şeyin de, gerçeği, felsefenin ve estetiğin ateşinde biçimlendirme ve bir üst seviyede yeniden yaratma olayı olduğunu bildiğim halde; gerçeğin ayartıcı sesi, roman yazma sürecinde, sirenler gibi çekti beni; bu çekiş gücüyle, zaman zaman, uzun politik geçmişimin katı labirentlerine girdim ve biçim yaratma dehasından uzaklaştım. Bu benim yaratıcılığımın hazin yanıdır.

Grizu romanını yazarken, hayal dünyam, farklı tiplerin, karakterlerin bir alanı haline geldi. Bazı bölümleri, kavrama minvalini yitirmiş, kendi dışında gezinen bir kalemle yazınca, kendimi, sonsuzluğa karşı işleyen bir zaman diliminin içinde buldum ve ortaya, hiç ummadığım mizahi karakterler çıktı. Bu bölümler bana, mizah denilen şeyin, gerçeğin ruhuna ve büyümesine, edebiyatın diğer alanlarından daha yakın olduğunu telkin etti.

Sevgili arkadaşlar, sanat, özünde, ahlaka karşı bir çıkışıdır. Grizu'yu yazarken, en çok şiir ve felsefe okuduğumu belirtmeliyim. Düşüncenin, hayalin ve ahlakın sınırlarını zorlamanın, bunların dışına taşmanın başka bir yolu var mı bilemiyorum. Ben politikadan sanata, sanattan politikaya ve yeniden sanata geçmiş bir insanım. Politikanın habisi yanından, yani ahlak sisteminden; kurallar, tasnifler, hiyerarşiler silsilesinden kurtulma çabam, benim edebi yaşamımın önemli bir çabasıdır. Öte yandan, politikanın devindirici ateşini, estetize ederek, edebiyata taşıma gibi bir şansa sahip olduğumu da belirtmeliyim. Yazdığım her romanın özüne, kendini okura zor hissettiren bir Promete ateşinin sinmesini ve bu ateşin, sonsuzluğa ve onun ürkütücü, dilsiz kara deliğine, zorunluluğuna karşı bir bebek safiyetiyle gülümsemesini isterim.

Sonuç olarak arkadaşlar, bu romandan, yani bana, farklı stillerde madenci resimleri yaptıran, krizimi derinleştiren ve krizime, felsefi bir roman yazmayı fısıldayan, Grizunun 4. Ciltinden memnun olduğumu belirtmeliyim. Ben en çok bu romanın kahramanlarıyla iç içe geçtim. Bu romanın kahramanlarının bir bölümü, kendi gerçeklikleriyle resim dünyasında yerlerini aldılar ve çizimleri sırasında, sürrealist bir dünyaya doğru taşıdılar beni. Romancı kahramanlarını yaratır; kahramanları döner, romancıyı yaratır. Sevgilerimle.

larımızın arkalarındaki alıntılardan görülecek; tanınmış yazarlarımız, "toplum-insan ilişkisi yeniden gündemde", "Türk edebiyatında yaklaşık 25 yıldan bu yana dil ve hayat ayrımı mutlaklaştırılmıştı, bu kopukluk gideriliyor", "öykücülüğümüzün ufku genişliyor" diye yazdılar... Anma ve ödül töreni günlerimizde Halit Çelenk, Sadun Aren, Mümtaz Soysal, Süleyman Çelebi, Şükran Soner, Baştürk'ü anlattı... Bu arada ne güzel ki 2006 yılında "Uluslararası İşçi Filmleri Festivali" başladı. 2007 yılında Petrol-İş, "Kadın Öyküleri Yarışması"nı, TMMOB Maden Mühendisleri Odası "Madenci Öyküleri Yarışması"nı düzenledi; bu yıl da "Madenci Edebiyatı Yarışması" ödüllerini dağıttı... Ayrıca Genel-İş Emek Gazetesi'nde, Edebiyatçılar Derneği yönetiminde Emek-Sanat Eki yayımlanıyor, edebiyatçılar bu sayfalarda da işçilerle yeniden buluşuyor... Yarışmaya duyulan ilginin basın-yayına, edebiyat toplantılarına yansımaları, Genel-İş'in sitesinde topluca görülebilir: www.genel-is.org.tr

2008 Yılında Kitap Yarışmasına Geçildi

Etkinliklerimizin ilk beş yılında "işçi öyküleri" yeterince yazılmış, Genel-İş'te basılan yedi seçmeler kitabımızda 119 işçi öyküsü birikmişti. 2003-2007 dönemi ve öncesine şimdilik oldukça büyük bir aynaydı bu yedi kitap.

2008 yılında o nedenle "tek işçi öyküsü yarışması" bırakıldı, "kitap yarışması"na geçildi. Ayrıca, sadece "öykü" değil, edebiyatın tüm türlerini ve o tür yapıtlar üzerine yapılacak değerlendirmeleri de kapsama aldı: Şiir, öykü, roman, masal, anı, günce, yaşamöyküsü, röportaj, oyun ve "edebi yapıtlarla ilgili" inceleme, eleştiri, makale, deneme, antoloji, yıllık, kendi kitaplarından seçmeler ve benzeri türler... Böylece yeni yaklaşımlar, yeni duyarlıklar ile daha zengin bir İşçi Kitaplığı hedeflendi... Basılmış kitaplara da dikkati çekmiş oluyoruz, yine kıyıda köşede bırakılmasınlar diye...

Elbet bu türlerdeki ödüle aday kitaplar yine işçiler ya da emeğiyle geçinen diğer çalışanlar hakkında oluyor.

İşçiler Yazıyor mu?

İlk beş yıldaki tek öykü yarışmalarına işçilerden, diğer emekçilerden güzel öyküler geldi.

Öylece çalışıp sonra başka işlere geçenlerden, yazarlardan da güzel öyküler geldi.

2008 yılından bu yana ödül kazanan kitaplardan da "Makine"de (Haydar Demir), işçilik yapmış, hapisane-ye düşmüş bir yazar var... Milli futbolcu Metin Kurt'un yaşam öyküsünü anlatan "Gladatör", yazar Vecdi Çıracıoğlu ile spor emekçisi Metin Kurt'un birlikte oluşturdukları bir yapıt... "Grevden Dönenin!.." adlı anılar kitabı ise tam bir işçi yapıtı. 2003 yılındaki (ilk yıldaki) yarışma birinciliğini de bir işçilik öyküsüyle alan Celal İlhan, bu anılar kitabında sendikacılık yıllarını hem de arı ve güzel bir Türkçeyle anlatıyor... Bu yılın ödül kazanan kitaplarından "Süleyman Çelebi – Emeğe Adanmış Yaşam" adlı yaşamöyküsü de, çocuk işçilikten DİSK genel başkanlığına kadar yükselen Süleyman Çelebi'nin yaşam öyküsünü, elbette işçi tarihimize bakışlarını da içeriyor yazar-işçi birlikteliği ile; araştırmalar, röportajlar dahil...

2008 yılından bu yana ödül alan öteki kitaplarda ise daha çok "yazar" emeği var: "Özgürlük Yolları", Almanya'daki işçilerimizi ve üçüncü kuşak gençlerinin yaşamöykülerini didikleyen bir röportaj ve araştırma çalışması; yazarı Prof. Dr. Zehra İpşiroğlu... "Umut Direniyor", Tuzla-Pendik tersanelerindeki işçilerin zorlu, ölümlü yaşamlarını, daha gazetelere geçmeden anlatan bir roman; Hasan Kıyafet yazdı... "Zincir İzleri", şiirler, Arif Berberoğlu... "Madenci Kasabasında Yıkımın Fotoğrafı – Yerüstünden Notlar", yaşamöyküleri ve fotoğraflarla işlenmiş, hazırlayanlar Alaattin Timur – Mahmut Hamisi... "Tekel Direnişinin Işığında Gelenekselden Yeniye İşçi Sınıfı", röportajlar ve makaleler, haz. Gökhan Bulut... "Toplumcu Tiyatroya Adanmış Bir Yaşam: S. Günay Akarsu", eleştiriler, haz. Merhaba Gösteri Topuluğu... "Grizu – İkinci Mükellefiyet", roman, Muzafer Oruçoğlu... "Yakası Kürklü Yeşil Parka", roman, Süreyya Köle...

İleride işçilerimiz, elbette daha çok yazıp yayımlatacaklar anılarını, yaşamöykülerini, güncelerini, röportajlarını... Herhalde şiir, öykü, romanlarını da... Onlar için (gerçekte birer emekçi olan yazarlar için de) yarışma kapsamını öylece çok geniş tuttuk...

Yarışmamız şimdilik 7 seçme kitabı eklemiş oldu işçilerimizin kitaplığına. Önümüzdeki yılların yeni kitapları arasından seçileceklerle, üzer üzer, daha da artacak.

Koruyucu Hekimlik ve Atatürk

Ali Nejat ÖLÇEN*

1932 yılında, Sivas'ın Kangal ilçesinde ilkököl öğrenciydim. Osmanlı döneminden Cumhuriyet Türkiye'sine yansıyan Kangal'da evlerin tümü kerpiçlendi ve hiç birinde tuvalet yoktu. Babam Mehmet Arif, binbaşılığa yükseltilebilmek için, Tokat askeri ortaokul öğretmenliğinden Kangal'a askerlik şube reisi olarak atanmıştı. Kangal Müftüsünün büyük kaya kitleleriyle donatılmış geniş bir alana bakan avuç toprak, altı-toprak evine yerleşti. Kayaların üzerine avuç avuç tuz dökülür ve akşama doğru gelen kocabaş hayvanlar tuzları yaladıkları, bugün gibi gözlerimin önünde.

Babamın ilk işi, evin bodrumunda geniş ve derin bir çukur açtırıp üzerine ortasında kocaman delik olan tahta yerleştirmek oldu ve anneme döndü bu bizim "hela"mız, dedi. Oysa köyde, her sabah erkenden erkekler ellerinde ibriklerle çok uzakta dört kavak ağacının dibine çöker karınlarındaki artığı buraya boşaltırlar; sonra da sıra ellerinde ibriklerle kadında gelirdi. Osmanlı'dan geriye kalan Kangal işte böyle bir yerd 1930'larda.

Bir gün okula iki atlı adam geldi, . Okul kocaman meydana orta yerindeydi. Atlardan indiler; okuldan içeri girip gözlerimize siyah bez bağladılar. Bizlerle "kör ebe" oynayacaklarını sandık, sevindik. Her birimizi dışarı meydana çıkardılar. Sıra bana gelmişti. Dışa çıktığımda gözümdeki siyah bez aldılar; uzakta beyaz perdedeki harfleri okumamı söylediler. En sondaki küçük "z" harfini bile okumuştum. Hiçbir şey söylemediler. Ama onlarla birlikte gelen, iki atın başında torba asılıydı onlar beni kutluyormuş gibi başlarını sallıyorlardı. Adamlar atlarına binip gittiler. Ata binmeden önce beyaz mintanlarını çıkarıp heybelere yerleştirmişlerdi. Kimdi bu adamlar, öğrenemedik.

Bir süre sonra okula birileri gelip bir paket bırakıp gitti. Öğretmenimiz, i paketi açtı, içinden dört adet gözlük çıkmıştı. Uzağı göremeyen dört öğrenciden biri gözlüğü takınca "Görüyorum" diye bağırdı. İşte o zaman hepimiz olup bitenlerin farkına vardık. O atlıları bize Mustafa Kemal göndermişti. Bizler Mustafa Kemal'in öğrencileriydik, dünyayı görmemi, tanımamızı, gerekiyordu. Yalnız biz çocukların mı, herkesin. Herkesin aydınlanması isteniyordu.

O, yer yüzünde bir benzeri olmayan "Koruyucu Hekimliği" ilk uygulayıcısı olmuştur. Osmanlı, Anadolu'ya "frengi, sıtma, verem ve trahom" türü hastalıklar bırakarak tarihin karanlığına gömülmüştü. Mustafa Kemal, Anadolu'muzu yalnız emperyalizmin işgalci güçleriyle savaşçı onları yenilgiye uğratmakla yetinmemiş, koruyucu hekimliğin aydınlığında; sıtmanın, frenginin, veremin, mikroplarıyla, bakterileriyle de savaşıma girişmiş ve o küçük gözle görünmeyen ölüm taşıyan canlıları da yenilgiye uğratmıştı. O, böylesi sağlık devrimini yaratmış olmasaydı; bugün O'nu eleştirmeye yeltenenlerin çoğu yarım dudaklı ya da hastalıklı olabilirdi.

1946 yılında Porsuk Barajı yapımına atandığım zaman, Kargın, İncesu, Akkaya adındaki üç köyün tüm evlerinin sokak kapılarının arka yüzünde kırmızı kartonların asılı olduğunu görmüştüm. Her ay köye gelen iki kişi atlarından iniyor ve evdekilerin sağlık kontrollerini yapıyordu. Sonra da kırmızı kartonların üzerine bir şeyler yazıyorlardı.

Bir yaz tatilinde Niksar'dayım; henüz lise son sınıf öğrencisiyim. Eve muhtar ve jandarma eri gelmiş ve beni alıp götürmüşlerdi. Keşfi meydanaındaki büyük üç katlı taş binanın zemin katındaki bir odaya bırakmışlardı. İçeriye giren orta boylu beyaz mintanlı yaşlı adamı tanıdım. Onun adı Niksar'da "deli" doktordu. Bizler küçükken kapısını çalar kaçardık; o beyaz gömlekle dışarı çıkıp bizi kovalaması için.

Taş binanın zemin katı, 1940'lı yıllarda sağlık ocağı olmuştu. Deli doktor avucunu uzattı:

-Al bakalım iç bunu, dedi. İki gündür gelmedin, neredeydin?

Uzattığı "atebrin" idi. Niksar'da sıtmayı yok eden Mustafa Kemal'in koruyucu hekimiydi o.

1950 sonrası Demokrat Parti ile birlikte evlerimizin kapılarının arkasındaki kırmızı kartonlar birer birer kalktı. Hastalığın tedavisi bireylerin yazgısına terk edildi. Bugün de, onların aradıkları, yabancı hekimler ithal edilerek ülkemiz onların becerilerine terk edilecek. Ve bunu sağlık sektöründe kutsanacak bir kararımız gibi algılayanlar da var. Bugün sağlık sektörü de özelleştirilmekte ve dış dünyanın insafına terk edilmektedir.

Şimdi bu açıklamadan sonra size, pek bilinmeyen uzmanlık alanımdan söz etmeliyim. Ben, Türkiye'nin toplum sağlığı konusunda Doktora tezi hazırlayan ilk kişisiyim. Tez konum, "Nüfus Sorunu ve Toplum Sağlığının Ekonomik Analizi" idi. Uzmanlık alanım da, "Toplum Sağlığı Ekonomisi" (*Economics of public Health*) olarak nitelendiriliyordu.

Sağlık sektörünün nasıl düzenlenmesi gerektiğini ve bölgesel hastalık dağılımına göre, ne tür planlama yapmak gerektiğini düşünmeyen, tasarlamayan, hesaplanması zorunludur. Bunu yapmayan bir ülke, elbette sağlık sektöründe, kendi politikalarını üretmeyecek ve ithal reçetelere bağımlı kalacaktır.

Mustafa Kemal'in ülkemizde yarattığı koruyucu hekimliği bilimsel düzeyde eğitim ve öğretim alanına dönüştüren öğretim üyesinden söz edilecekse, o kişi genç yaşta aramızdan ayrılan Prof. Nusret Fişek hocamızdır. Onun Etimesgut'ta koruyucu hekimlik alanındaki yapıtına ne yazık ki, ne Türkiye, ne de Hacettepe Üniversitesi sahip çıkamamıştır. Yoksa, sağlığa sosyalleştirmenin yapılmasından 50 yıl sonra, "toplum hekimliği" yerine "aile hekimliği"nden söz eder miydik?!

Bugün acı bir gerçeğin altını çizmeye gereksinim var: Hiç bir hastanemizde, bireyin tedavisinde birimler arasında minimum hareketiyle "tanı"ya ulaşması olanaklı değildir. Neden, çünkü, sağlık sektöründe biri makro; öteki mikro düzeyde iki planlama yapmaya hala gereksinim var:

1. Ülke düzeyinde hastalığın türüne göre bir dağılım projesi henüz hazırlanmış değildir. Koruyucu hekimlik ile "tanı" ve "tedavi" birimlerinin birlikte, hastalığın türü ve miktarına ilişkin istatistiksel veriler de tutulmamaktadır. Sağlık Bakanlığı'nda buna ilişkin birim olduğu da söylenemez. Sağlık birimlerinin nerelerde, ne kapasitede ve hangi hastalık türünde planlanması gereği düşünülmeden yapılanmaya girişilmektedir. Ve ne yazık ki, bu alanda üniversitemiz ders programı hazırlığına da bu güne kadar girişmemiştir. Böylesi makro plan anlayışından uzak kalındığında bir gün elbette sağlık sektöründe "arz-talep" boşluğu doğacak ve "sağlığın dış alımı" söz konusu olacaktır. Bugün olduğu gibi.

2. İkinci tür mikro planlamayı, hastanelerde birimler arasında bağlantıları düzenleme olayı olarak betimleyebiliriz. Çünkü, her hastane sağlık üreten bir işletmedir ve bu işletmenin optimizasyonu ayrı bir uzmanlık alanında çalışmaya gerektirir. Çok ilginç bir durumu hemen aktarabilirim: Ankara'da bir üniversite hastanesinde zemin katında asansörden inen her hasta, "morg" ile karşılaşmakta ve kapı önünde ağlaşan insanların arasından geçebilirse, elindeki kan numunelerini ilgili birime ulaştırabilmektedir. Hastane işletme planı hazırlanmadan tanı ve tedavi birimlerinin yerleşmesine ilişkin verilecek kararlar her zaman doğru olmayabilir. Tanı ve tedavi birimleri, hastane içinde öylesine yerleşmeli ki, hastanın hareketi minimum (en az) olabilsin. O halde, sağlık sektöründe:

1. Hastaneler arası plan,

2. Hastane içi plan,

kavramlarını Sağlık Bakanlığı algılayacak ve öylesi planları hazırlayacak, uygulayacak, var olanları revize edecek bir yapılanmaya girişmelidir.

Bu alt yapıdaki yanlışlar, eksikler giderilmeden, sağlığa dönüşümden, yeniden yapılanmadan, herkese sağlıktan söz etmek, halka gerçekleri söylememektir.

Bizden söylemesi.

* Ali Nejat Ölçen 4.(XV) ve 5.(XVI) Dönem İstanbul milletvekili, araştırmacı yazar. Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHAK) kurucu üyesidir.

ÇALIŞAN ÇOCUKLAR TEPEBAŞI'NDA

“Çocuklar için bir belediye” anlayışı yaratan Eskişehir-Tepebaşı Belediyesi’nin “20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü” dolayısıyla hazırladığı “Çalışan Çocuklar Fotoğraf ve Karikatür Sergisi” açıldı.

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi tarafından açılan sergi çalışan çocuklar konusunda yaptığı çalışmalarla Türkiye’de önemli bir örnek olan Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı’nın katkılarıyla gerçekleştirildi. Türkiye’de önemli bir toplumsal sorun olan çocuk işçi konusuna dikkat çekmek amacıyla Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası giriş katında düzenlenen sergiye Tepebaşı Belediye Başkanı Dt. Ahmet Ataç, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni Prof. Dr. Gürhan Fişek, Yönetim Kurulu Başkanı Oya Fişek ve çok sayıda davetli katıldı.

Tepebaşı Belediye Başkanı Dt. Ahmet Ataç, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Oya Fişek’e plaket takdim ederken...

Sergi’nin açılış konuşmasını yapan Tepebaşı Belediye Başkanı Dt. Ahmet Ataç “Fişek Enstitüsü ile dostluğum eskiye dayanır. Değerli Prof. Dr. Nusret Fişek sağlıkta sosyalizasyon yasası ile büyük işler başarmış bir büyüğümüzdür, O’nu birkaç cümleyle anlatmak mümkün değildir. Bugün burada o düşüncüyü devam ettiren değerli aile üyeleri Sayın Prof. Dr. Gürhan Fişek ve Oya Fişek’i ağırlıyoruz. Türkiye’de çalışan çocukların gelişimi ve çalışan çocukların emeğinin sömürüsüne karşı yaptıkları çalışmalarla örnek olan Fişek Enstitüsü’nün bize verdiği destekten dolayı çok teşekkür ederim” dedi.

Fişek Enstitüsü Genel Yönetmeni Prof. Dr. Gürhan Fişek yaptığı konuşmada insan hakları bildirgesinin birinci maddesinin, fark

gözetmeksizin tüm insanlara aynı hakların verilmesini öngörürken, çocuklar arasında da ayırım yapmadan bu hakların uygulanması gerektiğine gönderme yaptığını vurguladı. Fişek, birinci ilkenin çocukların doyurulması olduğunu söylerken, çocuk doyurulmazsa, kendi hayatını kurtarmaya çalışır ve bu sergideki sahneler ortaya çıkar dedi. Çocukların uygun ve sosyal açıdan gelişmiş ortamlarda büyümeleri gerektiğine dikkat çeken Prof. Dr. Gürhan Fişek bunun insanı seven insanı gören bir iktidarla mümkün olacağını söyledi. Fişek konuşmasına “Usta ölesiye çalışan çocukları seviyor. Olmaz olsun böyle çocukluk.” sözleriyle bitirdi.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı’nın 2002 yılından bu yana düzenlediği Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışmasında dereceye giren eserlerin yer aldığı sergi, 18 - 24 Kasım 2011 tarihleri arasında Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası girişinde yer alan Sanat Galerisinde izleyicilerle buluştu.

Yukarıdaki yazı ESKİŞEHİR TEPEBAŞI BELEDİYESİ Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’nce yayınlanan basın bülteninden aktarılmıştır. Çalışmalarımızın Eskişehir halkıyla buluşmasını sağlayan Belediye Başkanı Sayın Ahmet Ataç’a ve çalışma arkadaşlarına teşekkür ederiz.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Dış Cephe Isı Yalıtımının Yapılması

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: Binanın dış cephesi ısı yalıtım malzemesi ile kaplandıktan sonra, iki işçi asma iskele kullanarak sıvama ve boyama yapmaktadır..

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. İşçiler dengelerini kaybedip çalışma platformundan aşağıya düşebilir.
2. İşçilerin başlarına yukarıdan sıva, beton parçası gibi malzeme düşebilir. Gözüne sıva veya boya partikülleri kaçabilir.
3. Asma iskelenin halatı kopabilir. Bu durumda işçiler yüksekten düşüp (ölüm ile sonuçlanabilecek) çok ağır kaza geçirebilir.

> Yanıtı 17. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞCI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
Hapsolmadan Hapsedilmiş Çocuklar 2
- **BASINDAN**
Tutuklu Aile 4
- **ANIMSA**
Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (7)
Köycü Doktor : Reşit Galip 5
A. Gürhan FİŞEK
- **SÖYLEŞİ**
Armut Dibine Düşer mi? (Bir Çırak Öyküsü) Mehmet Çelik 8
- **SOSYAL POLİTİKA**
Çingeneler ve Sosyal Politika - 1
Sosyo Kültürel Alt Yapı 10
Umur AŞKIN
- **SAĞLIK GÜVENLİK ÇEVRE**
Türkiye'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Bağlamında Kot Kuşlama
İşçilerinin Durumu 13
Rasim ÇETİN
- **SOSYAL POLİTİKA**
Bradford'un Millerleri : 1
Küçük Üreticilikten Dünya Yün Başkentine
Taner AKPINAR 16
- **ANIMSA**
Abdullah Baştürk'ü Anma ve İşçi Edebiyatı Ödülleri 18
Tuncer UÇAROL
- **TOPLUM HEKİMLİĞİ**
Koruyucu Hekimlik ve Atatürk 21
Ali Nejat ÖLÇEN
- **VAKIF HABERLERİ**
Çalışan Çocuklar Tepebaşı'nda 22
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :
Dış Cephe Isı Yalıtımının Yapılması 23
Mustafa TAŞYÜREK

Kütüphane

Nusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı

<http://kutuphane.fisek.org.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
- **Web sayfası:** www.fisek.org.tr
- Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız
düzenli olarak gönderilmektedir.
Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
- **Sayı:** 120 • Ocak - Şubat 2012
- **Ücretsizdir**
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • **Fax:** 0312 384 30 57
Baskı Tarihi : 16 Ocak 2012